

ŽENEVSKA KONVENCIJA O ZAŠTITI GRAĐANSKIH LICA ZA VREME RATA

od 12. avgusta 1949. godine

(IV Ženevska konvencija) [1]

Dole potpisani, opunomoćenici vlada zastupljenih na Diplomatskoj konferenciji održanoj u Ženevi od 21. aprila do 12. avgusta 1949, u cilju izrade Konvencije o zaštiti građanskih lica za vreme rata, sporazumeli su se u sledećem:

Deo I

OPŠTE ODREDBE

Poštovanje Konvencije

Član 1.

visoke strane ugovornice obavezuju se da će poštovati ovu konvenciju i da će joj obezbediti poštovanje u svakoj prilici.

Primena Konvencije

Član 2.

Pored odredaba koje treba da stupe na snagu još za vreme mira, ova konvencija će se primenjivati u slučaju objavljenog rata ili svakog drugog oružanog sukoba koji izbije između dveju ili više Visokih strana ugovornica, čak i ako jedna od njih nije priznala ratno stanje.

Konvencija će se isto tako primenjivati u svim slučajevima okupacije cele teritorije jedne Visoke strane ugovornice ili njenog dela, čak i ako ta okupacija ne naiđe ni na kakav vojni otpor.

Ako jedna od Sila u sukobu nije učesnik u ovoj konvenciji, Sile učesnice u Konvenciji ipak će ostati vezane njome u svojim međusobnim odnosima. One će pored toga biti vezane Konvencijom prema toj Sili, ako ta Sila prihvata i primenjuje njene odredbe.

Sukobi koji nemaju međunarodni karakter

Član 3.

U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica, svaka od Strana u sukobu biće dužna da primenjuje bar sledeće odredbe:

1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, rane*, lišenja slobode, ili iz kojeg bilo drugog uzroka, postupaće se u svakoj prilici, čovečno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, veri ili ubeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili kome bilo drugom sličnom merilu.

U tom cilju, zabranjeni su i u buduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mestu, prema gore navedenim licima sledeći postupci:

a) povrede koje se nanose životu i telesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja;

b) uzimanje talaca;

c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;

d) izricanje i izvršavanje kazni bez prethodnog suđenja od strane redovno ustanovljenog suda i praćenog svim sudskim garantijama koje civilizovani narodi priznaju za neophodne.

2) Ranjenici* i bolesnici biće prihvaćeni i negovani.

Svaka nepristrasna humanitarna organizacija, kao što je Međunarodni komitet crvenog krsta, može da ponudi svoje usluge Stranama u sukobu.

Strane u sukobu će se truditi s druge strane, da stave na snagu putem posebnih sporazuma jedan deo ili i sve ostale odredbe ove konvencije.

Primena prethodnih odredaba neće imati uticaja na pravni položaj Strana u sukobu.

* Pod pojmom "rana" u smislu ove konvencije podrazumeva se kako otvorena rana tako i svaka druga povreda (prim. Red. kom.)

* Pod pojmom "ranjenik" u smislu ove konvencije podrazumeva se svako povređeno lice (prim. Red. kom.).

Koja lica su zaštićena

Član 4.

Ova konvencija štiti lica koja se, u kome bilo trenutku i na koji bilo način, nađu, u slučaju sukoba ili okupacije, u vlasti jedne Strane u sukobu ili jedne okupacione Sile čiji nisu državljani.

Konvencija ne štiti državljane države koja nije vezana Konvencijom. Državljeni neutralne države koji se nalaze na teritoriji jedne zaraćene države i državljani države koja saučestvuje u ratu neće se smatrati kao zaštićena lica dokle god država čiji su oni državljani ima redovno diplomatsko predstavništvo kod države u čijoj se vlasti oni nalaze.

Ipak, odredbe Dela II imaju širu primenu, koja je određena u članu 13.

Lica koja štiti Ženevska konvencija od 12. avgusta 1949. za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu, ili Ženevska konvencija od 12. avgusta 1949. za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomnika oružanih snaga na moru ili Ženevska konvencija od 12. avgusta 1949. o postupanju sa ratnim zarobljenicima neće se smatrati kao lica zaštićena u smislu ove konvencije.

Slučaj uskraćivanja zaštite

Postupak

Član 5.

Ako na teritoriji jedne Strane u sukobu, ova ima ozbiljnih razloga da smatra da određeno lice zaštićeno ovom konvencijom daje povoda opravdanoj sumnji da se odaje nekoj delatnosti štetnoj po bezbednost države ili je utvrđeno da se ono zaista toj delatnosti oaje, to lice se neće moći pozivati na prava i povlastice koje pruža ova konvencija, ako bi ta prava i povlastice, kada bi se primenjivali u njegovu korist, mogli naneti štetu bezbednosti te države.

Ako je, na okupiranoj teritoriji, lice zaštićeno ovom konvencijom uhvaćeno kao špijun ili saboter ili zato, što lično daje povoda opravdanoj sumnji da se odaje delatnosti štetnoj po bezbednost okupacione Sile, to lice će se moći, u slučaju kad vojna bezbednost to apsolutno zahteva, lišiti prava opštenja predviđenog ovom konvencijom.

U svakom od ovih slučajeva, s licima o kojima je reč u prethodnim stavovima postupće se ipak čovečno i, u slučaju gonjenja, ona ne mogu biti lišena svojih prava na pravedno i uredno suđenje onako kako je ono predviđeno ovom konvencijom. Njima će se isto tako priznati uživanje svih prava i povlastica lica zaštićenog u smislu ove konvencije, što je pre moguće s obzirom na bezbednost dražve ili okupacione Sile, već prema slučaju.

Početak i kraj primene Konvencije

Član 6.

Ova konvencija će se primenjivati čim otpočne sukob ili okupacija pomenuti u članu 2.

Na teritoriji Strana u sukobu, primena Konvencije prestaće opštim završetkom vojnih operacija.

Na okupiranoj teritoriji primena ove konvencije prestaće godinu dana posle opšteg završetka vojnih operacija; ipak, odupirajuća Sila - ukoliko ona vrši upravnu vlast na teritoriji u pitanju - biće za vreme trajanja okupacije vezana odredbama sledećih članova ove konvencije: 1. do 12, 27, 29. do 34, 47, 49, 51, 52, 53, 59, 61. do 77. i 143.

Zaštićena lica, čije se oslobođenje, repatriranje ili nastanjenje na nekom drugom mestu obavi posle ovih rokova uživaće u međuvremenu koristi ove konvencije.

Posebni sporazumi

Član 7.

Pored sporazuma izričito predviđenih članovima 11, 14, 15, 17, 36, 108, 109, 132. i 133. Visoke strane ugovornice moći će zaključivati druge specijalne sporazume po svakom pitanju za koje budu smatrale da ga treba posebno urediti. Nijedan specijalan sporazum neće moći da pogorša položaj zaštićenih lica, onako kako je on uređen ovom konvencijom, niti da ograniči prava koja im ova konvencija priznaje.

Zaštićena lica će uživati koristi iz ovih sporazuma dokle god se Konvencija na njih primenjuje, osim ako postoje suprotne odredbe izričito unete u gore navedene ili docnije sporazume, ili ako postoje povoljnije mere koje prema njima bude preduzela koja od Strana u sukobu.

Nemogućnost odricanja od prava

Član 8.

Zaštićena lica ne mogu se ni u kom slučaju odreći ni delimično ni u celini prava koja im obezbeđuju ova konvencija i specijalni sporazumi pomenuti u prethodnom članu, ukoliko takvih bude bilo.

Sile zaštitnice

Član 9.

Ova konvencija će se primenjivati uz sudelovanje i pod nadzorom Sila zaštitnica čija je dužnost da štite interese Strana u sukobu. U tome cilju, Sile zaštitnice će moći pored svog diplomatskog ili konzularnog osoblja, da naimenuju delegate među svojim sopstvenim državljanima ili među

državljanima drugih neutralnih Sila. Za te delegate se mora dobiti odobrenje Sile kod koje oni obavljaju svoju misiju.

Strane u sukobu olakšavaće, u najširoj mogućoj meri, zadatak predstavnika ili delegata sila zaštitnica.

Predstavnici ili delegati Sila zaštitnica ne smeju ni u kom slučaju da prekorače granice svoje misije, onako kako je ona određena ovom konvencijom; oni će naročito biti dužni da vode računa o imperativnim potrebama bezbednosti države u kojoj obavljaju svoje dužnosti.

Delatnost Međunarodnog komiteta crvenog krsta

Član 10.

Odredbe ove konvencije ne predstavljaju smetnju za humanitarnu delatnost koju Međunarodni komitet crvenog krsta, kao i svaka druga nepristrasna humanitarna organizacija, budu preduzimali, po odobrenju zainteresovanih strana u sukobu, u cilju zaštite i pružanja pomoći građanskim licima.

Zamena Sile zaštitnice

Član 11.

Države ugovornice moći će se u svako doba sporazumeti da vršenje zadataka koje ova konvencija postavlja Silama zaštitnicama povere jednoj organizaciji koja pruža sva jemstva za nepristrasno i uspešno sprovođenje tih zadataka u delo.

Ako se zaštićena lica ne koriste ili prestanu da se koriste, iz ma kojeg razloga, delatnošću jedne Sile zaštitnice ili jedne organizacije određene shodno prvom stavu, Sila koja drži građanska lica biće dužna da zatraži bilo od neke neutralne države, bilo od neke takve organizacije da primi na sebe dužnost koje na osnovu ove konvencije pripadaju Silama zaštitnicama koje su odredile Strane u sukobu.

Ako zaštita na taj način ne može da se obezbedi, Sila koja drži građanska lica biće dužna da zatraži od neke humanitarne organizacije, kao što je Međunarodni komitet crvenog krsta, da primi na sebe humanitarne dužnosti koje na osnovu ove konvencije leže na Silama zaštitnicama, odnosno biće dužna da primi, u granicama odredaba ovog člana, usluge koje joj ponudi takva organizacija.

Svaka neutralna Sila ili svaka organizacija koju je pozvala zainteresovana Sila ili koja je u gore navedene svrhe ponudila svoje usluge biće dužna, pri vršenju svoje delatnosti, da ostane svesna odgovornosti prema Strani u sukobu čiji su pripadnici lica zaštićena ovom konvencijom, i biće dužna da pruži dovoljno jemstva da je u stanju da primi na sebe dužnosti u pitanju i da ih vrši nepristrasno.

Prethodne odredbe ne mogu se staviti van snage posebnim sporazumom između Sila od kojih bi jedna, ma i privremeno, bila prema dugoj Sili ili prema njenim saveznicima ograničena u svojoj slobodi pregovaranja usled vojnih događaja, naročito u slučaju okupacije celokupne njene teritorije ili jednog njenog znatnog dela.

Kad god se u ovoj konvenciji pominje Sila zaštitnica, taj izraz istovremeno označava i organizacije koje je zamenjuju u smislu ovog člana.

Odredbe ovog člana će se protegnuti i prilagoditi i na slučaj državljana jedne neutralne države koji se nalaze na okupiranoj teritoriji ili na teritoriji jedne zaraćene države u kojoj država čiji su oni državljani nema redovnog diplomatskog predstavništva.

Postupak za rešavanje nesporazuma

Član 12.

U svim slučajevima gde one to budu smatrane korisnim u interesu zaštićenih lica, a naročito u slučaju neslaganja između Strana u sukobu u vezi sa primenom ili tumačenjem odredaba ove konvencije, Sile zaštitnice pružice svoje dobre usluge u cilju rešenja spora.

U tu svrhu svaka od Sile zaštitnica može, na poziv jedne Strane ili po svome nahođenju, da predloži Stranama u sukobu sastanak njihovih predstavnika, a naročito organa vlasti kojima je poverena sudbina zaštićenih lica, po mogućstvu na podesno izabranoj neutralnoj teritoriji. Strane u sukobu biće dužne da se odazovu predlozima koji im u tom smislu budu učinjeni. Sile zaštitnice će moći, u takvom slučaju, da predlože na odobrenje Stranama u sukobu neku ličnost koja je pripadnik jedne neutralne Sile, ili ličnost koju uputi Međunarodni komitet crvenog krsta i koja će biti pozvana da učestvuje na tome sastanku.

Deo II

OPŠTA ZAŠTITA STANOVNIŠTVA PROTIV IZVESNIH POSLEDICA RATA

Zabrana svake diskriminacije

Član 13.

Odredbe ovog dela odnose se na celokupno stanovništvo zemalja u sukobu, bez ikakve nepovoljne diskriminacije, naročito s obzirom na rasu, narodnost, veru ili politička ubeđenja, i svrha im je da ublaže patnje koje sobom donosi rat.

Sanitetske zone i mesta;

Zone i mesta bezbednosti

Član 14.

Države ugovornice još u vreme mira, a Strane u sukobu po otvaranju neprijateljstava, mogu ustanoviti na svojoj sopstvenoj teritoriji i, ako za tim postoji potreba, na okupiranim teritorijama, sanitetske zone i mesta i zone i mesta bezbednosti koji će biti tako organizovani da stave van domašaja rata ranjenike i bolesnike, nemoćne, stare osobe, decu ispod petnaest godina, bremenite žene i majke s decom ispod sedam godina.

Čim otpočne sukob i u toku njegovog trajanja zainteresovane Strane mogu između sebe da zakluče sporazume o priznanju zona i mesta koje budu ustanovile. One će u tu svrhu moći da stave na snagu odredbe predviđene u nacrtu sporazuma koji je priložen ovoj konvenciji, unoseći u njega eventualne izmene koje budu smatrane potrebnim.

Sile zaštitnice i Međunarodni komitet crvenog krsta pozivaju se da pruže svoje dobre usluge u cilju da se olakša ustanovljenje i priznanje tih sanitetskih zona i mesta i zona i mesta bezbednosti.

Neutralizovane zone

Član 15.

Svaka strana u sukobu može, bilo neposredno, bilo posredstvom neke neutralne države ili humanitarne organizacije, da predloži protivničkoj Strani stvaranje, na područjima na kojima se vode borbe, neutralizovanih zona kojima je cilj da stave van domašaja borbe, bez ikakvog razlikovanja, sledeća lica:

a) ranjenike i bolesnike, borce ili neborce;

b) građanska lica koja ne učestvuju u neprijateljstvima i koja se ne odaju nikakvoj delatnosti vojničke prirode za vreme svojeg boravka u tim zonama.

Čim se strane u sukobu saglase o geografskom položaju, administraciji, snabdevanju i kontroli predviđene neutralizovane zone, sačinice se pismen sporazum koji će potpisati predstavnici Strana u sukobu. Taj sporazum će odrediti početak i trajanje neutralizacije te zone.

Posebna zaštita ranjenih, nemoćnih i ugroženih lica

Član 16.

Ranjenici i bolesnici, kao i nemoćni i bremenite žene biće predmet naročite zaštite i obzira.

Ukoliko to vojnički razlozi budu dozvoljavali, svaka Strana u sukobu će pomagati mere preduzete u cilju pronalaženja poginulih i ranjenih, pružanja pomoći brodolomnicima i drugim licima izloženim ozbiljnoj opasnosti i uzimanja svih njih u zaštitu protiv pljačke i rđavih postupaka.

Sporazumi o evakuaciji iz opsednute ili opkoljene zone

Član 17.

Strane u sukobu će se postarati da zaključe lokalne sporazume za evakuisanje iz opsednute ili opkoljene zone, ranjenika, bolesnika, nemoćnih, starih, dece i žena na porođaju, i za prolaz sveštenika svih veroispovesti, sanitetskog osoblja i materijala namenjenog toj zoni.

Poštovanje i zaštita građanskih bolnica

Uslovi

Član 18.

Građanske bolnice organizovane radi ukazivanja nege ranjenicima, bolesnicima, nemoćnim i porodiljama ne mogu, ni u kom slučaju, biti predmet napada; njih Strane u sukobu u svako doba moraju poštovati i zaštićavati.

Države koje učestvuju u sukobu dužne su da izdadu svim građanskim bolnicama ispravu kojom se potvrđuje njihovo svojstvo građanske bolnice i kojom se ustanovljava da zgrae koje one zauzimaju nisu upotrebljene u svrhe koje bi ih, u smislu člana 19, mogle lišiti zaštite.

Građanske bolnice će biti obeležene, ako ih na to država ovlasti, znakom predviđenim u članu 38. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949, za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu.

Strane u sukobu će, ukoliko to dopuste vojnički razlozi, preduzeti potrebne mere da se neprijateljskim suvozemnim, vazduhoplovnim i pomorskim snagama učine jasno vidljivim znaci raspoznavanja koji obeležavaju građanske bolnice, kako bi se otklonila mogućnost svakog napadačkog čina.

S obzirom na opasnost koju za bolnice može da predstavlja blizina vojnih objekata, treba se starati da one od njih budu udaljene u najvećoj mogućoj meri.

Kad prestaje zaštita bolnica

Član 19.

Zaštita koju uživaju građanske bolnice može prestati jedino ako se one upotrebe, pored njihovih humanitarnih zadataka, za vršenje radnji štetnih po neprijatelja. Ipak, zaštita prestaje tek posle upućivanja obavezne opomene, koja će, u svima pogodnim slučajevima, ostaviti razuman rok i tek pošto ta opomena ostane bez dejstva.

Neće se smatrati kao štetna radnja okolnost što se u tim bolnicama leče ranjeni ili bolesni vojnici ili što se u njima nalazi lično oružje i municija oduzeti od tih vojnika a koji još nisu predati nadležnoj službi.

Poštovanje i zaštita osoblja građanskih bolnica

Član 20.

Biće poštovano i uživace zaštitu i osoblje koje je uredno i jedino zaposleno na radu ili u upravljanju građanskih bolnica, podrazumevajući tu i ono osoblje čija je dužnost da pronalazi, prikuplja, prenosi i neguje građanska ranjena i bolesna lica, nemoćne i porodilje.

Na okupiranim teritorijama i u zonama vojnih operacija to osoblje će se raspoznavati pomoću lične karte kojom će se potvrđivati svojstvo njenog nosioca, koja će biti snabdevena fotografijom i nositi suvi žig odgovorne vlasti, a isto tako, dok je u službi, pomoću trake sa žigom otporne prema vlazi, koja se nosi na levoj ruci. Tu traku izdaje država i ona će nositi znak predviđen u članu 38. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu.

Sve drugo osoblje, određeno za rad ili za upravljanje građanskih bolnica, uživace potšovanje i zaštitu i imaće pravo da nosi traku kako je gore predviđeno i pod uslovima propisanim ovim članom, dok se nalazi na službi. Njegova lična karta označavaće zadatke koji su mu povereni.

Uprava svake bolnice držaće u svako doba na raspoloženju nadležnih vlasti, domaćih ili okupacionih, uredan spisak svojeg osoblja.

Kopneni i pomorski transporti ranjenih, nemoćnih i ugroženih - poštovanje i zaštita

Član 21.

Prenošenja ranjenih i bolesnih građanskih lica, nemoćnih i porodilja koja se vrše suvozemnim putem kolima i bolničkim vozovima, ili morem, brodovima namenjenim tim transportima, imaju se poštovati i štiti na isti način kao i bolnice o kojima je reč u članu 18. i obeležavaće se isticanjem, uz odobrenje države, znaka za raspoznavanje predviđenog u članu 38. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu.

Vazdužni transporti ranjenih, nemoćnih i ugroženih - poštovanje i zaštita

Član 22.

Vazduhoplovi koji se upotrebljavaju isključivo za prenošenje ranjenih i bolesnih građana, nemoćnih i porodilja, ili za prenošenje sanitetskog osoblja i materijala, ne smeju se napadati, nego se imaju poštovati kad lete na visinama, u časovima i po putevima naročito ugovorenim zajedničkim sporazumom između svih zainteresovanih Strana u sukobu.

Oni se mogu obeležavati znakom za raspoznavanje predviđenim u članu 38. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu.

Ukoliko nije drukčije ugovoreno, zabranjeno je preletanje neprijateljske teritorije ili teritorija koje je neprijatelj okupirao.

Ti vazduhoplovi su dužni da se povinuju svakom naređenju o spuštanju. U slučaju tako nametnutog spuštanja, vazduhoplov i oni koji se u njemu nalaze moći će da posle eventualnog pregleda produže svoj let.

Slobodan prolaz lekova, sanitetskog materijala, hrane i odeće

Uslovi

Član 23.

Svaka Strana ugovornica dopustiće slobodan prolaz svakoj pošiljci lekova i sanitetskog materijala kao i predmetima potrebnim za verske obrede namenjenim isključivo građanskom stanovništvu druge Strane ugovornice, makar ova bila i protivnička. Ona će isto tako dopustiti slobodan prolaz svake pošiljke sa neophodnim životnim namirnicama, odelom i sredstvima za jačanje namenjenim deci mlađoj od petnaest godina, bremenitim ženama ili porodicama.

Obaveza za jednu Stranu ugovornicu da dopusti slobodan prolaz pošiljkama navedenim u prethodnom stavu uslovljena je time da ta Strana bude uverena da neće imati nikakvog ozbiljnog razloga za bojazan:

- a) da pošiljke mogu biti upotrebljene u druge svrhe, a ne u one za koje su namenjene, ili
- b) da kontrola može biti neuspešna, ili
- c) da neprijatelj može iz njih izvući očiglednu korist za svoje vojne potrebe ili za svoju privredu, zamenjujući tim pošiljkama robu koju bi na drugi način morao da nabavi ili proizvede, ili oslobađajući sirovine, proizvode ili usluge koje bi inače morao da upotrebi za proizvodnju takve robe.

Sila koja dopušta prolaz pošiljki označenih u prvom stavu ovog člana, može da postavi kao uslov za svoje odobrenje da se raspodela korisnicima vrši na licu mesta pod nadzorom Sila zaštitnica.

Te pošiljke moraju da se otpreme što je brže moguće, a država koja je dopustila njihov slobodan prolaz ima pravo da odredi tehničke uslove pod kojima će taj prolaz biti dopušten.

Mere u korist dece

Član 24.

Strane u sukobu preduzeće potrebne mere da deca mlađa od petnaest godina, koja su usled rata ostala siročići ili su odvojeni od svoje porodice, ne budu ostavljena sama sebi, i da se, u svakom slučaju, olakša njihovo izdržavanje, vršenje verskih obreda njihove veroispovesti i njihovo obrazovanje. Ovo poslednje će se po mogućstvu poveriti licima iste kulturne tradicije.

Strane u sukobu će olakšavati prijem te dece u neutralnu zemlju za vreme trajanja sukoba, uz pristanak Sile zaštitnice, ako takva postoji, i ako im je pružena garancija da će načela istaknuta u prvome stavu biti poštovana.

Pored toga, one će se postarati za preduzimanje potrebnih mera da se sva deca mlađa od dvanaest godina mogu identifikovati, time što će nositi pločicu sa oznakom identiteta ili na neki drugi način.

Porodična prepiska

Uslovi

Član 25.

Svako lice koje se nalazi na teritoriji jedne Strane u sukobu ili na nekoj teritoriji koju je ona okupirala, može da šalje članovima svoje porodice, ma gde se oni nalazili, vesti strogo porodične prirode i da prima takve vesti. Ta prepiska se ima opravljati brzo i bez neopravdanog odlaganja.

Ako je, sticajem okolnosti, izmena porodične prepiske redovnim poštanskim putem otežana ili onemogućena, zainteresovane Strane u sukobu će se obratiti nekom neutralnom posredniku, kao što je Centralna agencija predviđena u članu 140, da sporazumno s njim odrede način na koji će se obezbediti izvršenje njihovih obaveza pod najboljim uslovima, naročito uz saradnju nacionalnih društava Crvenog krsta (Crvenog polumeseca, Crvenog lava i sunca).

Ako Strane u sukobu smatraju nužnim da ograniče porodičnu prepisku, one će u krajnjem slučaju moći da naredu upotrebu obrazaca koji sadrže dvadeset i pet slobodno izabраниh reči i da ograniče njihovo slanje na jedan obrazac mesečno.

Slučaj rasturenih porodica

Član 26.

Svaka Strana u sukobu će olakšavati istraživanja koja preduzimaju članovi porodica koje je rat rasturio da ponovo dođu u vezu jedni s drugima i da se sastanu ako je moguće. Ona će naročito olakšati rad organizacija koje se posvećuju tome zadatku, pod uslovom da je ona priznala te organizacije i da one svoj rad prilagode merama bezbednosti koje je ta Strana preduzela.

Deo III

PRAVNI POLOŽAJ ZAŠTIĆENIH LICA I POSTUPANJE PREMA NJIMA

Odeljak I

ZAJEDNIČKE ODREDBE ZA TERITORIJE STRANA U SUKOBU I ZA OKUPIRANE TERITORIJE

Osnovna prava zaštićenih lica

Zabrana diskriminacije

Član 27.

Zaštićena lica imaju pravo, u svakoj prilici, na poštovanje svoje ličnosti, svoje časti, svojih porodičnih prava, svojih verskih ubeđenja i obreda, svojih navika i svojih običaja. S njima će se, u svako doba, postupati čovečno i ona će naročito biti zaštićena od svakog nasilja ili zastrašivanja, od uvreda i javne radoznalosti.

Žene će posebno biti zaštićene protiv svakog napada na njihovu čast, a naročito protiv silovanja, prinuđavanja na prostituciju i protiv svakog napada na njihovu stidljivost.

Vodeći računa o odredbama koje se odnose na stanje zdravlja, na godine života i na pol, Strana u sukobu u čijoj se vlasti nalaze zaštićena lica postupaće prema svima njima s istim obzirima, bez ikakve nepovoljne diskriminacije, zasnovane naročito na rasi, veroisposvesti, ili političkim ubeđenjima.

Ipak, Strane u sukobu mogu preduzimati, u odnosu na zaštićena lica, mere kontrole ili bezbednosti koje budu potrebne s obzirom na ratno stanje.

Zabrana upotrebe zaštićenih lica za isključenje mesta ili oblasti iz vojnih operacija

Član 28.

Ni jedno zaštićeno lice se ne sme upotrebiti da se zbog njegovog prisustva, izvesna mesta ili izvesne oblasti stave izvan vojnih operacija.

Ko je odgovoran za postupanje prema zaštićenim licima

Član 29.

Strana u sukobu u čijoj se vlasti nalaze zaštićena lica odgovorna je za postupanje koje prema njima primenjuju njeni službenici, ne dirajući time u odgovornosti pojedinaca do kojih može doći.

Obraćanje Sili zaštitnici i organizacijama za pomoć

Član 30.

Zaštićenim licima pružiće se sve olakšice da se obraćaju Silama zaštitnicama, Međunarodnom komitetu crvenog krsta, nacionalniom društvu Crvenog krsta (Crvenog polumeseca, Crvenog lava i sunca) zemlje u kojoj se nalaze, kao i svakoj organizaciji koja bi im mogla priteći u pomoć.

Vlasti će tim raznim organizacijama dati u tome cilju sve olakšice u granicama koje dopuštaju vojne potrebe ili potrebe bezbednosti.

Pored poseta delegata Sila zaštitnica i Međunarodnog komiteta crvenog krsta predviđenih članom 143, Sile koje drže zaštićena lica ili okupacione Sile olakšaće koliko je god moguće posete koje bi zaštićenim licima želeli da učine predstavnici drugih ustanova čija je svrha da tim licima ukazuju duhovnu ili materijalnu pomoć.

Zabrana prinude za dobijanje obaveštenja

Član 31.

Nikakva fizička niti moralna prinuda ne može se vršiti prema zaštićenim licima, naročito da bi se od njih, ili od trećih, dobila obaveštenja.

Zabrana mera koje prouzrokuju istrebljenja i telesne patnje

Član 32.

Visoke strane ugovornice se uzajamno odriču preduzimanja svih mera koje su u stanju da prouzrokuju bilo telesne patnje ili istrebljenje azštićenih lica koja se nalaze u njihovoj vlasti. Ta zabrana obuhvata ne samo ubistvo, mučenje, telesne kazne, osakaćenja i medicinske ili naučne opite koje ne zahteva lečenje zaštićenog lica, nego i sve ostale surovosti, bilo da ih čine civilni službenici ili vojna lica.

Lična odgovornost

Zabrana kolektivnih kazni, pljačke i represalija

Član 33.

Nijedno zaštićeno lice ne može biti kažnjeno za delo koje nije lično izvršilo. Kolektivne kazne su zabranjene, kao i sve mere zastrašivanja ili terorizma.

Pljačka je zabranjena.

Zabranjene su mere represalija prema zaštićenim licima i njihovoj imovini.

Zabrana uzimanja talaca

Član 34.

Zabranjeno je uzimanje talaca.

Odeljak II

STRANCI NA TERITORIJI JEDNE STRANE U SUKOBU

Pravo napuštanja teritorije

Član 35.

Svako zaštićeno lice koje želi da napusti teritoriju u početku ili u toku jednog sukoba, imaće pravo da to učini, ako njegov odlazak nije protiv nacionalnim interesima države. Na njegovo traženje da napusti teritoriju rešavaće se po redovnom postupku i odluka će se doneti u najkraćem mogućem roku. Lice ovlašćeno da napusti teritoriju može da se snabde novcem potrebnim za put i da ponese sobom razumnu količinu stvari i predmeta za ličnu upotrebu.

Lica kojima je odbijeno davanje dozvole da napuste teritoriju imaće pravo da to odbijanje u najkraćem roku uzme u ponovno razmatranje nadležan sud ili nadležno administrativno telo, koje u tu svrhu ustanovi Sila u čijoj se vlasti nalaze zaštićena lica.

Ako to bude zatraženo, a u koliko tome ne stoje na putu razlozi bezbednosti ili zainteresovani ne učine prigovor, predstavnicima Sile zaštitnice će se saopštiti razlozi zašto je licima koja su podnela molbu odbijeno izdavanje dozvole da napuste teritoriju kao i, što je moguće brže, imena svih onih lica kojima je odbijeno izdavanje te dozvole.

Uslovi napuštanja teritorije

Član 36.

Odlasci lica za koja je dobijeno odobrenje u smislu prednjeg člana obaviće se pod uslovima koji zadovoljavaju zahteve bezbednosti, higijene, zdravlja i ishrane. Svi nastali troškovi, počev od napuštanja teritorije Sile k oja drži zaštićeno lice, padaju na teret zemlje u koju ono odlazi ili, u slučaju bavljenja u neutralnoj zemlji, na teret Sile čiji je zaštićeno lice državljanin. Pojednost u vezi sa ovim premeštanjima utvrdiće se, po potrebi, posebnim sporazumima između zainteresovanih Sila.

Od ovoga se izuzimaju posebni sporazumi koji mogu biti zaključeni između Strana u sukobu po pitanju izmene i repatriranja njihovih državljana koji su pali u ruke neprijatelja.

Stranci u zatvoru

Postupanje

Član 37.

Sa zaštićenim licima koja se nalaze u pritvoru ili koja izdržavaju kaznu lišenja slobode, postupaće se, dok su u zatvoru, čovečno.

Ta lica mogu, čim budu oslobođena, da zatraže da napuste teritoriju, saglasno propisima prethodnih članova.

Položaj stranaca koji ostanu na teritoriji

Član 38.

Izuzev specijalnih mera koje bi mogle biti preduzete na osnovu ove konvencije, naročito članova 27. i 41, položaj zaštićenih lica ostaje, u načelu regulisan odredbama koje se odnose na postupanje sa strancima za vreme mira. U svakom slučaju, njima pripadaju sledeća prava:

- 1) ona mogu primati pojedinačne ili kolektivne pomoći koje im se upućuju;
- 2) ako to zahteva stanje njihovoga zdravlja, ona će biti lečena i dobiće bolničku negu u istom obimu u kome i državljani zainteresovane države;
- 3) ona mogu da vrše svoje verske obrede i da primaju duhovne usluge sveštenika svoje veroispovesti;
- 4) ako borave u oblasti koja je naročito izložena ratnim opasnostima njima se mora dopustiti da promene mesto boravka u istoj meri u kojoj i državljani zainteresovane države.
- 5) deca mlađa od petnaest godina, bremenite žene i majke sa decom mlađom od sedam godina uživaće posebne povlastice u istoj meri u kojoj i državljani zainteresovane države.

Sredstva za izdržavanje

Član 39.

Zaštićenim licima koja su, usled sukoba, izgubila svoje unosno zanimanje omogućiće se da nađu plaćeno zaposlenje i ona će u tome cilju uživati, u granicama obzira bezbednosti i odredaba člana 40, iste olakšice kao i državljani Sile na čijoj se teritoriji nalaze.

Ako jedna Strana u sukobu stavi neko zaštićeno lice pod nadzor koji mu onemogućava da sebi obezbedi izdržavanje, naročito kad to lice ne može iz razloga bezbednosti da nađe plaćeno zaposlenje pod razumnim uslovima, pomenuta Strana u sukobu će uzeti na sebe podmirenje potreba tog lica i onih osoba o kojima se ono stara.

Zaštićena lica mogu, u svakom slučaju, da primaju novčane pomoći od svoje zemlje, od Sile zaštitnice i od dobrotvornih društava navedenih u članu 30.

Prinudno zaposlenje

Uslovi

Član 40.

Zaštićena lica mogu se prinuđavati na rad samo u onoj istoj meri u kojoj i državljani Strane u sukobu na čijem se području zaštićena lica nalaze.

Ako su zaštićena lica državljani neprijateljske zemlje, ona se mogu prinuđavati samo na one radove koji su u normalnim prilikama nužni da bi se obezbedila ishrana, stanovanje, odevanje, prevoženje i zdravlje ljudi i koji ne stoje u neposrednoj vezi s vojnim dejstvima.

U slučajevima pomenutim u prethodnim stavovima, zaštićena lica koja se prinuđavaju na rad imaju pravo na iste uslove rada i na iste mere zaštite kao i domaći radnici, naročito u pogledu nadnice, dužine radnog vremena, opreme prethodne pripreme i naknade za nesrećne slučajeve pri radu kao i u pogledu profesionalnih oboljenja.

U slučaju prekršaja gornjih odredaba, zaštićena lica su ovlašćena da se posluže svojim pravom žalbe, saglasno članu 30.

Prinudan boravak

Član 41.

Ako Sila koja drži zaštićena lica smatra da ostale mere kontrole predviđene ovom konvencijom nisu dovoljne, najstrožije mere kontrole koje ona ima pravo preduzeti jesu upućivanje na prinudan boravak ili interniranje, saglasno odredbama članova 42. i 43.

Prilikom primene odredaba drugog stava člana 39. na slučaj lica koja su prinuđena da napuste svoje redovno mesto boravka na osnovu odluke koja ih primorava na prinudan boravak u nekom drugom mestu, Sila koja drži zaštićena lica pridržavaće se koliko je god to moguće propisa koji se odnose na postupanja s interniranim licima (Odeljak IV, Deo III ove konvencije).

Kad dolazi do interniranja

Dobrovoljno interniranje

Član 42.

Interniranje ili upućivanje na prinudan boravak zaštićenih lica može se narediti jedino ako to apsolutno zahteva bezbednost Sile u čijoj se vlasti ta lica nalaze.

Ako jedno lice zatraži, posredstvom predstavnika Sile zaštitnice, da bude dobrovoljno internirano i ako njegov lični položaj to zahteva, Sila u čijoj se vlasti ono nalazi postupiće po njegovom traženju.

Preispitivanje odluke o interniranju i prinudnom boravku

Član 43.

Svako zaštićeno lice koje je internirano ili upućeno na prinudan boravak ima pravo da odluku donesenu u pogledu njega u najkraćem roku uzme u ponovno razmatranje sud ili nadležno administrativno telo, koje će u tu svrhu ustanoviti Sila koja drži to lice. Ako je interniranje ili upućivanje na prinudan boravak ostalo na snazi, sud odnosno administrativno telo će povremeno, a najmanje dva puta godišnje, pristupiti ispitivanju slučaja toga lica u cilju da se prvobitna odluka izmeni u njegovu korist, ako okolnosti to dopuštaju.

Ukoliko se zaštićena lica tome ne protive, sila koja ih drži saopštiće, što je moguće pre, Sili zaštitnici imena zaštićenih lica koja su internirana ili upućena na prinudan boravak, kao i imena onih lica koja su oslobođena internacije odnosno prinudnog boravka. Uz isto ograničenje, Sili zaštitnici će se isto tako što je brže moguće saopštiti i odluke sudova odnosno administrativnih tela navedenih u prvom stavu ovog člana.

Položaj izbeglica

Član 44.

Pri preduzimanju mera kontrole predviđenih ovom konvencijom, Sila koja drži zaštićena lica neće sa izbeglicama koje stvarno ne uživaju zaštitu ni jedne vlade postupati kao sa strancima neprijateljskim državljanima jedino iz razloga što one pravno pripadaju jednoj neprijateljskoj državi.

Predavanje stranaca drugoj Sili

Član 45.

Zaštićena lica se ne mogu predavati nekoj Sili koja nije učesnica u ovoj konvenciji.

Ova odredba ni na kojij način ne sme da predstavlja prepreku za povratak u domovinu zaštićenih lica ili za njihov povratak u zemlju boravka posle završenih neprijateljstava.

Sila koja drži zaštićena lica može ih predavati nekoj sili učesnici u Konvenciji jedino pošto se Sila koja drži ta lica uveri da Sila u pitanju želi i da je u stanju da primenjuje Konvenciju. Pošto se zaštićena lica na taj način predadu, odgovornost za primenu Konvencije pada na Silu koja je pristala da ih primi za vreme za koje su joj ta lica poverena. Ipak, u slučaju da ta Sila, po kome bilo važnijem pitanju, ne primenjuje odredbe ove konvencije, Sila koja je zaštićena lica predala, dužna je, pošto je o tome obavesti Sila zaštitnica, da preduzme efikasne mere za otklanjanje takvog stanja, ili da zahteva da joj zaštićena lica budu natrag vraćena. Po ovome zahtevu se mora postupiti.

Zaštićeno lice se ni u kome slučaju ne može predati nekoj zemlji gde bi se moglo bojati progona zbog svojih političkih ili verskih ubeđenja.

Odredbe ovog člana ne predstavljaju prepreku za ekstradiciju, na osnovu ugovora o ekstradiciji zaključenih pre započinjanja neprijateljstava, zaštićenih lica koja su okrivljena za zločine iz opšteg krivičnog prava.

Ukidanje svih mera ograničenja

Član 46.

Ukoliko nisu ranije ukinute, mere ograničenja preduzete prema zaštićenim licima imaju se obustaviti što je pre moguće posle okončanja neprijateljstava.

Mere ograničenja preduzete prema njihovoj imovini ukinuće se što je pre moguće posle okončanja neprijateljstava, saglasno zakonodavstvu Sile koja drži zaštićena lica.

Odeljak III

OKUPIRANE TERITORIJE

Nepovredivost prava zaštićenih lica

Član 47.

Zaštićena lica koja se nalaze na okupiranoj teritoriji ne mogu se, ni u kom slučaju i ni na kakav način, lišiti prava iz ove konvencije, bilo na osnovu ma kakve promene koja bi se usled okupacije dogodila u ustanovama ili upravi teritorije u pitanju, bilo sporazumom zaključenim između vlasti okupirane teritorije i okupirajuće Sile, kao ni usled aneksije koju bi ova poslednja izvršila nad celom okupiranom teritorijom ili delom iste.

Posebni propisi za strance kada napuštaju teritoriju

Član 48.

Zaštićena lica koja nisu državljani Sile čija je teritorija okupirana mogu se koristiti pravom da napuste teritoriju pod uslovom predviđenim u članu 35, a odluke o tome će se doneti prema postupku koji će okupirajuća Sila ustanoviti saglasno tome članu.

Zabrana deportacije, preseljenja i evakuacije

Izuzeci

Član 49.

Prinudna preseljavanja, masovna ili pojedinačna, kao i progonstva zaštićenih lica izvan okupirane teritorije na teritoriju okupirajuće Sile ili na teritoriju koje bilo druge države, okupirane ili ne, zabranjena su, bez obzira na razlog.

Ipak, okupirajuća Sila može da pristupi potpunoj ili delimičnoj evakuaciji određene okupirane oblasti ako to zahtevaju bezbednost stanovništva ili imperativni vojni razlozi. Takve evakuacije mogu sobom da povuku preseljenje zaštićenih lica samo u unutrašnjost okupirane teritorije, izuzev u slučaju materijalne nemogućnosti. Stanovništvo koje je na taj način evakuisano ima biti vraćeno u svoje domovi čim neprijateljstva na tome području prestanu.

Pristupajući tim preseljenjima ili tim evakuacijama, okupirajuća Sila je dužna postarati se, u najvećoj mogućoj meri, da zaštićena lica budu pristojno smeštena, da se preseljenja izvrše pod zadovoljavajućim uslovima u pogledu zdravlja, higijene, bezbednosti i ishrane, kao i da članovi jedne iste porodice ne budu odvajani jedni od drugih.

Sila zaštitnica ima se obavestiti o preseljenjima i evakuacijama čim do njih dođe.

Okupirajuća Sila ne sme da zadržava zaštićena lica u oblasti koja je naročito izložena ratnim opasnostima, izuzev ako to zahteva bezbednost stanovništva ili imperativni vojni razlozi.

Okupirajuća Sila ne sme da pristupi deportovanju niti preseljenju izvesnog dela svog sopstvenog građanskog stanovništva na teritoriju koju je okupirala.

Briga i staranje o deci

Član 50.

Okupirajuća Sila će olakšavati, uz saradnju domaćih i mesnih vlasti, pravilan rad ustanova namenjenih zbrinjavanju i vaspitanju dece.

Ona će preduzeti sve potrebne mere da se olakša identifikovanje dece i upisivanje u protokol imena njihovih roditelja. Ona ne sme ni u kom slučaju pristupiti izmeni njihovog ličnog statusa niti ih uzimati u formacije ili organizacije koje su njoj potčinjene.

Ako domaće ustanove to nisu u stanju da učine, okupirajuća Sila biće dužna da preduzme mere u cilju obezbeđenja izdržavanja i obrazovanja dece koja su usled rata ostala bez roditelja ili su odvojena od svojih roditelja, po mogućstvu od strane lica njihove narodnosti, jezika i veroispovesti, ukoliko ta deca nemaju nekog bliskog rođaka ili prijatelja koji bi se o njima starao.

Posebnom odeljku Biroa za obaveštenja ustanovljenog na osnovu odredaba člana 136. staviće se u dužnost da preduzme sve potrebne mere radi utvrđivanja istovetnosti dece čija je istovetnost (identitet) neizvesna. Podaci koji se eventualno budu dobili o njihovom ocu ili majci ili o drugim bliskim rođacima uvek će se zabeležiti.

Okupirajuća Sila ne sme da sprečava primenu mera pogodnosti usvojenih, pre okupacije, u korist dece mlađe od petnaest godina, bremenitih žena i majki s decom mlađom od sedam godina, u koliko su u pitanju hrana, lekarska nega i zaštita protiv posledica rata.

[1] Službeni list FNRJ br. 24/50

Uslovi i vrste prinudnog rada

Član 51.

Okupirajuća Sila ne sme da prinuđava zaštićena lica da služe u njenim oružanim ili pomoćnim snagama. Zabranjen je svaki pritisak ili propaganda kojima je svrha dobrovoljno pristupanje tim snagama.

Ona sme da prinuđava na rad zaštićena lica samo ako su starija od osamnaest godina; i to samo za radove koji su neophodni radi podmirenja potreba okupacione vojske ili za službe od javnog interesa, ili za ishranu, stanovanje, odevanje, saobraćaj ili za zdravlje stanovništva okupirane zemlje. Zaštićena lica se ne smeju prinuđavati ni na kakav rad koji bi ih obavezivao da učestvuju u svojim dejstvima. Okupirajuća Sila ne sme prinuđavati zaštićena lica da silom osiguravaju bezbednost postrojenja u kojima obavljaju prinudan rad.

Rad se sme obavljati samo u unutrašnjosti okupirane teritorije gde se nalaze lica koja se upućuju na radove. Svako takvo lice će se, u granicama mogućnosti, zadržati u svom redovnom mestu zaposlenja. Za rad se ima dati pravilna naknada i on se ima uskladiti sa telesnim i umnim sposobnostima radnika. Zakonodavstvo koje se nalazi na snazi u okupiranoj zemlji, a koje se odnosi na uslove rada i na mere zaštite, naročito u pogledu nadnice, dužine radnog vremena, opreme, prethodne pripreme i naknade štete za nesrećne slučajeve pri radu i za profesionalna oboljenja, primenjivaće se i na zaštićena lica koja se nalaze na radovima o kojima je reč u ovome članu.

Rekvizicije radne snage ne smeju ni u kom slučaju dovesti do mobilizacije radnika u neku organizaciju vojnog ili poluvojnog karaktera.

Neometano pravo radnika na obraćanje Sili zaštitnici

Zabrana izazivanja besposlice radi vrbovanja

Član 52.

Nikakav ugovor, sporazum ili propis ne mogu povrediti pravo ni jednog radnika, bio on na dobrovoljnom ili prinudnom radu i bez obzira gde se nalazi, da se obraća predstavnicima Sile zaštitnice u cilju traženja njene intervencije.

Zabranjena je svaka mera kojoj je svrha da izazove nezaposlenost ili da ograniči mogućnosti zaposlenja radnika sa okupirane teritorije, a u cilju da se oni navedu da rade za okupirajuću silu.

Zabrana uništavanja dobara

Izuzetak

Član 53.

Okupirajućoj Sili je zabranjeno da uništava pokretna i nepokretna dobra koja pojedinačno ili zajednički pripadaju privatnim licima, državi ili javnim telima, društvenim organizacijama ili zadrugama, izuzev u slučajevima u kojima bi ta uništenja bila apsolutno neophodna radi izvođenja vojnih dejstava.

Pravni položaj javnih službenika i sudija

Član 54.

Okupirajućoj Sili je zabranjeno da menja pravni položaj službenika ili sudija na okupiranoj teritoriji ili da prema njima preduzima sankcije ili kakve bilo mere prinude ili diskriminacije zato što bi se oni iz razloga savesti uzdržali od vršenja svojih dužnosti.

Ova poslednja zabrana ne predstavlja prepreku za primenu drugog stava člana 51. Njome ne dira u pravo okupirajuće Sile da ukloni javne službenike sa njihove dužnosti.

Hrana i lekovi: obezbeđenje snabdevanja i rekvizicija

Član 55.

Koliko joj god to sredstva dopuštaju, okupirajuća Sila je dužna da obezbedi snabdevanje stanovništva životnim namirnicama i lekarskim potrebama; ona je naročito dužna da uveze životne namirnice, medicinski materijal i sve ostale potrebne predmete kad izvori na okupiranoj teritoriji nisu dovoljni.

Okupirajuća Sila ne sme da pristupi rekviziciji životnih namirnica, lekarija i medicinskog materijala koji se nalazi na okupiranoj teritoriji osim za potrebe okupacionih snaga i upravljajućeg osoblja; ona će voditi računa o potrebama građanskog stanovništva. U koliko odredbama ostalih međunarodnih konvencija nije drukčije propisano, okupirajuća Sila je dužna preduzeti potrebne mere da svaka rekvizicija bude isplaćena po svojoj pravoj vrednosti.

Sile zaštitnice mogu, u svako doba, nesmetano da proveravaju stanje snabdevanja u namirnicama i lekovima na okupiranim teritorijama, izuzev u slučaju privremenih ograničenja koja bi nametnule neizbežne vojne potrebe.

Obezbeđenje javnog zdravlja i higijene

Član 56.

Okupirajuća Sila je dužna da svim sredstvima kojima raspolaže a u saradnji s domaćim i mesnim vlastima obezbedi i održi na okupiranoj teritoriji medicinske i bolničke ustanove i službe, kao i javno zdravlje i higijenu, naročito putem donošenja i primenjivanja potrebnih profilaktičkih mera i mera predohrane u cilju suzbijanja širenja zaraznih bolesti i epidemija. Medicinskom osoblju svih kategorija mora se dopustiti da vrši svoju dužnost.

Ako se na okupiranoj teritoriji ustanove nove bolnice i ako tu nadležni organi okupirane države više ne funkcionišu, okupacione vlasti će pristupiti, ako je potrebno, priznanju predviđenom u članu 18. U sličnim prilikama, okupatorske vlasti moraju na isti način pristupiti i priznanju bolničkog osoblja i osoblja zaposlenog na bolničkim prevoznim sredstvima shodno odredbama člana 20. i 21.

Pri donošenju zdravstvenih i higijenskih mera, kao i pri njihovom uvođenju u život, okupirajuća Sila će voditi računa o zahtevima morala i etike stanovništva na okupiranoj teritoriji.

Rekvizicija bolnica

Ograničenja

Član 57.

Okupirajuća Sila može da izvrši rekviziciju građanskih bolnica samo privremeno i samo u slučaju hitne potrebe, da bi se u njima negovali ranjeni i bolesni vojnici, i pod uslovom da se blagovremeno preduzmu odgovarajuće mere za obezbeđenje nege i lečenja bolesnika iz tih bolnica i za zadovoljenje potreba građanskog stanovništva.

Materijal i zalihe građanskih bolnica ne mogu biti predmet rekvizicije, dokle god su nužni za podmirenje potreba građanskog stanovništva.

Verske potrebe

Član 58.

Okupirajuća sila mora dopustiti sveštenicima veroispovesti da ukazuju duhovnu pomoć svojim jednovernicima.

Ona ista tako mora primiti pošiljke sa knjigama i predmetima nužnim za podmirenje verskih potreba i olakšavati njihovu raspodelu na okupiranoj teritoriji.

Kolektivna pomoć stanovništvu

Član 59.

Kad je stanovništvo okupirane teritorije ili jednog njenog dela nedovoljno snabdeveno, okupirajuća Sila prihvaćice akcije pomoći koja se pruža u korist tog stanovništva i okakšavaće te akcije svim sredstvima koja joj stoje na raspoloženju.

Te akcije, koje mogu preduzimati bilo države, bilo humanitarne nepristrasne organizacije, kao što je Međunarodni komitet Crvenog krsta, sastojaće se naročito u slanju životnih namirnica, medicinskih potreba i odeće.

Sve države ugovornice dužne su da dopuste slobodan prolaz tim pošiljkama i da obezbede njihovu zaštitu.

Sila koja dopušta slobodan prolaz pošiljkama namenjenim teritoriji koju je okupirala jedna protivnička Strana učesnica u sukobu, ima ipak pravo da proverava pošiljke, da reguliše njihov prolaz po utvrđenom voznom redu i po određenim putevima, kao i da od Sile zaštitnice dobije dovoljno uverenje da su te pošiljke namenjene pomaganju potrebitog stanovništva, i da se ne upotrebljavaju na korist okupirajuće Sile.

Pomoć i obaveze okupatora za snabdevanje

Član 60.

Poslana pomoć niukoliko ne oslobodava okupirajuću Silu odgovornosti koje za nju proističu iz članova 55, 56. i 59. Ona ne sme ni na koji način da odvraća pošiljke pomici od namene koja im je određena, izuzev u slučajevima neodložne potrebe, u interesu stanovništva okupirane teritorije i po pristanku Sile zaštitnice.

Raspodela kolektivnih pošiljki

Olakšice

Član 61.

Raspodela pošiljaka pomoći pomenutih u prethodnim članovima ima se vršiti uz saradnju i pod nadzorom Sile zaštitnice. Ta dužnost može se takođe preneti na osnovu sporazuma između okupirajuće Sile i Sile zaštitnice, na neku neutralnu državu, na Međunarodni komitet crvenog krsta ili na svaku drugu nepristrasnu humanitarnu organizaciju.

Na te pošiljke pomoći neće se naplaćivati nikakva dažbina, poreza niti taksa na okupiranoj teritoriji, osim ako je to naplaćivanje nužno u interesu privrede te teritorije. Okupirajuća Sila dužna je da olakša brzu raspodelu tih pošiljki.

Sve Strane ugovornice će se postarati da dopuste besplatan prolaz i preovz tih pošiljaka pomoći namenjenih okupiranim teritorijama.

Pošiljke pojedincima

Član 62.

Ukoliko tome ne stoje na putu odsudni razlozi bezbednosti, zaštićena lica koja se nalaze na okupiranoj teritoriji imaju pravo da primaju pojedinačne pošiljke pomoći koje im se upućuju.

Nastavak rada Crvenog krsta i drugih organizacija za pomoć

Član 63.

Ukoliko nisu u pitanju privremene mere koje bi izuzetno nametnuli neodložni razlozi bezbednosti okupirajuće Sile:

a) priznata domaća društva Crvenog krsta (Crvenog polumeseca, Crvenog lava i sunca) moći će da nastave svoj rad u skladu s načelima Crvenog krsta kako su ih odredile Međunarodne konferencije crvenog krsta. Potrebno je da i ostala društva za pružanje pomoći mogu da nastave svoj humanitarni rad pod sličnim uslovima;

b) okupirajuća Sila nema pravo zahtevati nikakvu izmenu u osoblju i ustrojstvu tih društava koja bi mogla naneti štete gore pomenutom radu.

Ista načela će se primenjivati i na rad i na osoblje specijalnih organizacija nevojnog karaktera, koje već postoje ili koje bi bile stvorene u cilju obezbeđenja uslova opstanka građanskog stanovništva putem održavanja osnovnih službi javne koristi, raspodele pomoći i organizacije za spasavanje.

Krivično zakonodavstvo

Član 64

Krivično zakonodavstvo okupirane teritorije ostaje na snazi, u koliko ga ne bude ukinula ili obustavila okupirajuća sila ako to zakonodavstvo predstavlja opasnost po bezbednost te Sile ili prepreku za primenu ove konvencije. S obzirom na ovu okolnost i s obzirom na potrebu da se obezbedi uspešno vršenje pravde, sudovi na okupiranoj teritoriji će nastaviti rad po svim delima koja predviđa to zakonodavstvo.

Ipak, okupirajuća sila ima pravo da stanovništvo okupirane teritorije stavi pod odredbe koje su neophodne da bi ona mogla izvršavati svoje obaveze koje proističu iz ove konvencije, i obezbediti redovnu upravu tom teritorijom kao i bezbednost bilo okupirajuće Sile, bilo članova i imovine okupacionih snaga ili okupacione uprave, kao i ustanova i saobraćajnih lica koje ona iskorišćava.

Kaznene odredbe; objavljivanje i zabrana povratnog dejstva

Član 65.

Kaznene odredbe koje izda okupirajuća Sila ne mogu stupiti na snagu pre nego što budu objavljene i saopštene stanovništvu, na njegovom jeziku. Te odredbe ne mogu imati povratno dejstvo.

Nadležni sudovi

Član 66.

Okupirajuća Sila ima pravo, u slučaju prekršaja krivičnih propisa koje je ona donela i koji su u skladu s opštim načelima prava, naročito u pogledu načela srazmernosti kazne. Oni moraju voditi računa o činjenici da optuženi nije državljanin okupirajuće Sile.

Primena kazni;

Smrtna kazna

Član 68.

Kad jedno zaštićeno lice izvrši delo jedino u nameri da naškodi okupirajućoj Sili, ali kad to delo ne nanosi povredu životu ili telesnomintegritetu pripadnika okupacionih snaga ili okupacione uprave, kad ne prouzrokuje ozbiljnu kolektivnu opasnost i ne nanosi tešku povredu imovine okupacionih snaga ili okupacione uprave ili postrojenja kojima se one služe, to lice se može kazniti interniranjem ili prostim zatvorom, pod uslovom da trajanje te internacije odnosno toga zatvora bude srazmerno težini učinjenog dela. Pored toga, internacija ili zatvor predstavljaće za takva dela jedinu meru lišenja slobode koja može biti preduzeta prema zaštićenim licima. Sudovi predviđeni u članu 66. ove konvencije mogu slobodno kaznu zatvora da pretvore u meru interniranja istog trajanja.

Krivične odredbe koje donese okupirajuća Sila saglasno članovima 64. i 65. mogu predviđati smrtnu kaznu za zaštićena lica jedino u slučajevima kad su ova izvršila dela špijunaže, dela teške sabotaze vojnih postrojenja okupirajuće Sile ili umišljajna dela koja su prouzrokovala smrt jednog ili više lica i pod uslovom da zakonodavstvo okupirane teritorije, koje je bilo na snazi pre početka okupacije, predviđa smrtnu kaznu u takvim slučajevima.

Smrtna kazna se protiv zaštićenog lica može izreći samo ako je pažnja suda bila naročito obraćena na činjenicu da optuženi nije državljanin okupirajuće Sile, i da kao takav nije prema njoj vezan nikakvom obavezom vernosti.

Smrtna kazna se ni u kome slučaju ne može izreći protiv zaštićenog lica koje je u trenutku izvršenja dela bilo mlađe od osamnaest godina.

Uračunavanje pritvora u kaznu

Član 69.

Vreme provedeno u pritvoru ima se u svakom slučaju uračunati u kaznu zatvora na koju bi zaštićeno lice koje je okrivljeno moglo biti osuđeno.

Dela učinjena pre okupacije

Član 70.

Okupirajuća Sila ne može zaštićena lica da hapsi, progoni niti osuđuje za dela koja su ta lica izvršila ili za mišljenja koja su izražavala pre okupacije ili za vreme njenog privremenog prekida, ukoliko nisu u pitanju povrede ratnih zakona i običaja.

Državljanin okupirajuće Sile koji su, pre početka sukoba, potražili pribežišta na okupiranoj teritoriji mogu biti hapšeni, progonjeni, osuđivani ili slati u progonstvo van okupirane teritorije, jedino za dela izvršena posle otpočinjanja neprijateljstva ili za krivična dela opšteg prava izvršena pre otpočinjanja neprijateljstva koja bi, prema pravu države čija je teritorija okupirana, opravdavala ekstradiciju i u mirno doba.

Krivični postupak

Član 71.

Nadležni sudovi okupirajuće Sile ne mogu izreći nijednu osudu kojoj nije prethodilo uredno suđenje.

Svako optuženo lice koje okupirajuća Sila sudski progoni mora se bez odlaganja obavestiti, pismenim putem, na jeziku koji razume, o pojedinostima optužbe koje mu se stavljaju na teret, i njegova stvar biće isleđena u najkraćem mogućem roku. Sila zaštitnica će se obavestiti o svakoj optužbi koju okupirajuća Sila podigne protiv zaštićenih lica kad glavne tačke optužbe mogu povući smrtnu kaznu ili kaznu zatvora od dve ili više godina; ona ima prava da se u svako doba obaveštava o toku postupka. Pored toga Sila zaštitnica ima pravo da, na svoje traženje, dobije sve podatke u vezi s tim postupcima kao i o svakom drugom sudskom gonjenju koje okupirajuća Sila preduzme protiv zaštićenih lica.

Notifikacija Sili zaštitnici, kako je predviđena u drugom stavu ovog člana, mora se izvršiti odmah, i Sili zaštitnici ima stići u svakom slučaju tri nedelje pre dana prvog pretresa. Ako na otvaranju pretresa nije podnet dokaz da je po odredbama ovog člana u svemu postupljeno, pretres se ne može održati. Notifikacija treba da sadrži naročito sledeće pojedinosti:

- a) podatke o ličnosti optuženog;
- b) mesto boravka ili pritvora;
- c) opis dela optužbe (s navođenjem krivičnih propisa na kojima se zasnivaju);
- d) označenje suda kome je stavljeno u dužnost da sudi po predmetu;
- e) mesto i datum prvog pretresa.

Pravo optuženog na odbranu

Član 72.

Svaki optuženi ima pravo da se posluži dokaznim sredstvima potrebnim za svoju odbranu i, naročito, da se pozove na svedoke. On ima pravo na pomoć stručnog branioca kojeg sam izabere, koji ga može slobodno posvećivati i koji će dobiti potrebne olakšice radi pripremanja svoje odbrane.

Ako optuženi nije izabrao branioca, branioca će mu obezbediti Sila zaštitnica. Ako optuženi ima da odgovara zbog neke teške optužbe a nema Sile zaštitnice, branioca će mu obezbediti okupirajuća Sila, u koliko na to pristane optuženi.

Svakom optuženom će se, ako se on toga svojevolejno ne odrekne, nalaziti na usluzi tumač kako za vreme istrage tako i za vreme pretresa pred sudom. On u svakom trenutku može odbaciti tumača i tražiti njegovu zamenu.

Prava žalbe

Član 73.

Svaki optuženi ima pravo da se koristi pravnim sredstvima predviđenim zakonodavstvom koje primenjuje sud. On se mora u potpunosti obavestiti o svojim pravima na upotrebu pravnih sredstava, kao i o propisanim rokovima u kojima se ona imaju upotrebiti.

Krivični postupak predviđen u ovom odeljku shodno će se primenjivati i na žalbe. Ako zakonodavstvo koje primenjuje sud ne predviđa mogućnost priziva, optuženi će imati pravo da se žali protiv presude i osude pred nadležnim organom okupirajuće Sile.

Sila zaštitnica u krivičnom postupku

Član 74.

Predstavnici Sile zaštitnice imaju pravo da prisustvuju pretresu pred svakim sudom koji sudi nekom zaštićenom licu, osim ako pretres, izuzetno, mora da se obavlja u tajnosti u interesu bezbednosti okupirajuće Sile; ova će onda o tome obavestiti Silu zaštitnicu. Sili zaštitnici se mora poslati obaveštenje sa naznačenjem mesta i datuma otvaranja pretresa.

Sve donete presude kojima se izriče smrtna kazna ili zatvor od dve godine i duže, saopštiće se Sili zaštitnici, uz navođenje razloga i što je brže moguće; saopštenje mora da sadrži napomenu o notifikaciji izvršenoj saglasno članu 71. i, u slučaju da presuda izriče kaznu lišenja slobode, naznačenje mesta gde će se kazna izdržavati. Ostale presude biće unete u sudske zapisnike i predstavnici Sile zaštitnice ih mogu razmatrati. U slučajevima osude na smrt ili na kaznu lišenja slobode od dve godine ili više, rokovi za podnošenje pravnih sredstava počinju teći tek od trenutka kad Sila zaštitnica primi obaveštenje o presudi.

Smrtna kazna: pomilovanje, uslovi izvršenja

Član 75.

Lica osuđena na smrt ne mogu ni u kome slučaju biti lišena prava da traže pomilovanje.

Ni jedna smrtna kazna ne sme se izvršiti pre nego što protekne rok od najmanje šest meseci računajući od trenutka kad je Sila zaštitnica primila saopštenje o konačnoj presudi kojom se potvrđuje ta osuda na smrt ili o odluci kojom se odbija pomilovanje.

Ovaj rok od šest meseci može se skratiti u pojedinim tačno određenim slučajevima, kad iz teških i kritičnih okolnosti proizilazi da je bezbednost okupirajuće Sile ili njenih oružanih snaga izložena organizovanoj opasnosti; Sili zaštitnici se uvek mora uputiti obaveštenje o tome skraćanju roka, i njoj će se uvek ostaviti mogućnost da nadležnim okupacionim vlastima blagovremeno preda svoje predstavke u vezi s tim smrtnim presudama.

Postupanje prema zatvorenicima

Član 76.

Okrivljena zaštićena lica izdržavaće pritvor u okupiranoj zemlji, a ako su osuđena ona će u njoj izdržavati i svoju kaznu. Ona će po mogućnosti biti odvojena od ostalih zatvorenika i uživati takve uslove ishrane i higijene koji su dovoljni da se održe u dobrom zdravstvenom stanju i koji u najmanju ruku odgovaraju režimu kaznenih zavoda okupirane zemlje.

Ona će dobijati lekarsku negu koju zahteva stanje njihovog zdravlja.

Ona isto tako imaju pravo da primaju duhovnu pomoć koju zatraže.

Žene će biti smeštene u posebne prostorije i stavljene pod neposredan nadzor žena.

Vodiće se računa o posebnom režimu predviđenom za maloletnike.

Zaštićena lica koja se nalaze u zatvoru imaju pravo da primaju posete delegata Sile zaštitnice i Međunarodnog komiteta crvenog krsta, saglasno odredbama člana 143.

Pored toga, ona imaju pravo da primaju bar jedan paket pomoći mesečno.

Predaja zatvorenika po prestanku okupacije

Član 77.

Zaštićena lica optužena ili osuđena od strane sudova na okupiranoj teritoriji imaju se, po završetku okupacije, predati vlastima oslobođene teritorije, zajedno sa spisima koji se na njih odnose.

Prinudni boravak i interniranje; pravo žalbe

Član 78.

Ako okupirajuća Sila smatra za nužno, iz neophodnih razloga bezbednosti, da preduzme mere sigurnosti u odnosu na zaštićena lica, ona u krajnjem slučaju ima prava da im odredi prinudan boravak ili da pristupi njihovom interniranju.

Odluke o prinudnom boravku odnosno o interniranju moraju se doneti po redovnom postupku koji će propisati okupirajuća Sila, saglasno odredbama ove konvencije. Taj postupak mora predviđati pravo žalbe u korist zainteresovanih. Po toj žalbi odluka se ima doneti u najkraćem mogućem roku. Ako odluke ostanu na snazi, one će biti predmet povremenih ponovnih ispitivanja, po mogućstvu svakih šest meseci, o čemu će se starati nadležno telo koje će u tu svrhu ustanoviti rečena Sila.

Zaštićena lica upućena na prinudan boravak i prinuđena usled toga da napuste svoje mesto stalnog stanovanja koristiće se bez ikakvog ograničenja odredbama člana 39. ove konvencije.

Odeljak IV

PRAVILA O POSTUPANJU SA INTERNIRANIM LICIMA

Glava I

Opšte odredbe

Uslovi interniranja

Član 79.

Strane u sukobu mogu internirati zaštićena lica samo u saglasnosti s propisima članova 41, 42, 42, 68. i 78.

Građanska sposobnost

Član 80.

Internirana lica zadržavaju svoju punu građansku sposobnost i vrše prava koja iz nje proističu u meri koja odgovara njihovom položaju interniranih lica.

Izdržavanje i lekarska nega

Član 81.

Strane u sukobu koje drže u internaciji zaštićena lica obavezne su da ih besplatno izdržavaju i da im isto tako ukazuju i lekarsku negu koju zahteva stanje njihovog zdravlja.

Nije dopušteno nikakvo odbijanje od plata, nadnica ili potraživanja interniranih lica u cilju naplate tih troškova.

Sila koja drži internirana lica dužna je da se stara o izdržavanju osoba koje su na teretu interniranih, ako te osobe nemaju dovoljno sredstava za život ili su nesposobne da same sebe izdržavaju.

Grupisanje internirana Porodični život

Član 82.

Sila koja drži internirana lica grupisaće ih u granicama mogućnosti prema njihovoj narodnosti, jeziku i običajima. Internirana lica koja su državljani iste zemlje ne mogu se odvajati jedna od drugih samo zato što govore različitim jezicima.

Za sve vreme trajanja internacije, članovi iste porodice, a naročito roditelji i deca, imaju da budu okupljeni u istom mestu interniranja, izuzev slučajeva gde bi potrebe rada, zdravstveni razlozi, ili primena odredaba predviđenih u glavi IX ovoga odeljka nametali potrebu privremenog odvajanja. Internirana lica mogu zahtevati da njihova deca, koja su ostala u slobodi bez roditeljskog nadzora budu internirana zajedno s njim.a

Internirani članovi iste porodice imaju se u najvećoj mogućoj meri smestiti u istim prostorijama i odvojeno od ostalih interniranih lica; njima se isto tako moraju pružiti potrebne olakšice za vođenje porodičnog života.

Glava II

Mesta interniranja

Mesta i uslovi internacije

Označavanje logora

Član 83.

Sila koja drži internirana lica ne sme određivati mesta interniranja na područjima koja su naročito izložena ratnim opasnostima.

Sila koja drži internirana lica dužna je saopštiti neprijateljskim silama, posredstvom Sila zaštitnica, sve korisne podatke o geografskom položaju mesta interniranja.

Kad god to dopuštaju vojni razlozi logori za interniranje će se obeležavati slovima IC postavljenim tako da se preko dana mogu jasno videti iz vazduha; ipak, zainteresovane sile mogu se sporazumeti i o drugom načinu obeležavanja. Na taj se način ne sme obeležavati nijedno drugo mesto osim logora za interniranje.

Smeštaj interniraca u zasebne logore

Član 84.

Internirana lica moraju biti smeštena odvojeno i njima se mora upravljati odvojeno od ratnih zarobljenika i lica lišenih slobode iz svakog drugog razloga.

Uslovi smeštaja

Član 85.

Sila koja drži internirana lica dužna je da preduzme sve potrebne i moguće mere kako bi zaštićena lica, još od početka svoje internacije, bila smeštena u zgrade odnosno logore koji ispunjavaju sve higijenske i zdravstvene uslove i obezbeđuju uspešnu zaštitu protiv surovosti klime i posledica rata. Mesta interniranja se ni u kom slučaju ne smeju nalaziti u nezdravim oblastima niti u oblastima čija je klima opasna po internirana lica. U svim slučajevima u kojima bi ona privremeno bila internirana u

nekoj nezdravoj oblasti, ili oblasti čija je klima opasna po zdravlje, zaštićena lica se moraju preseliti čim to okolnosti dopuste na neko mesto za interniranje gde ne postoji bojazan od opasnosti te vrste.

Prostorije moraju biti potpuno obezbeđene od vlage, dovoljno zagrejane i osvetljene, naročito između sumraka i vremena kad se gasi svetslost. Spavaonice moraju biti dovoljno prostrane i dovoljno proventrene, interniranim licima će stajati na raspolaganju pristojna posteljina i pokrivači u dovoljnom broju, pri čemu će se voditi računa o klimi i o godinama, o polu i o zdravstvenom stanju interniranih lica.

Interniranim licima će danju i noću stajati na raspolaganju sanitarni uređaji koji odgovaraju higijenskim zahtevima i koji će se održavati u stalnom stanju čistoće. Oni će biti snabdeveni dovoljnim količinama vode i sapuna za svakodnevnu negu telesne čistoće i za pranje rublja; u tu svrhu će im se dodeliti potrebni uređaji i olakšice. Pored ostaloga, staviće im se na raspolaganje tuševi i kupatila. Daće im se potrebno vreme za higijensku negu i održavanje čistoće.

Kad god bude bilo potrebno, kao izuzetna i privremena mera, da se internirane žene koje ne pripadaju jednoj porodičnoj zajednici smeste u isto mesto za interniranje u koje i muškarci, njima se obavezno moraju obezbediti odvojene spavaonice i posebni sanitarni uređaji.

Prostorija za verske obrede

Član 86.

Sila koja drži internirana lica dužna je staviti na raspolaganje interniranim licima, bez obzira kojoj veroispovesti pripadaju, pogodne prostorije za vršenje njihovih verskih obreda.

Kantine

Član 87.

Ukoliko interniranim licima ne stoje na raspolaganju druge slične olakšice, u svim mestima interniranja otvoriće se kantine, kako bi ta lica imala mogućnosti da nabavljaju, po cenama koje ni u kom slučaju ne smeju preći mesne trgovačke cene, životne namirnice i predmete svakodnevne upotrebe koji su u stanju da povećaju njihovo lično blagostanje i ličnu ugodnost, podrazumevajući tu i sapun i duvan.

Dobit od kantina će se uplaćivati u korist posebnog fonda za pomoć koji će se stvoriti u svakom mestu interniranja i kojim će se upravljati na korist interniranih lica u tome mestu interniranja. Odbor interniranih lica, predviđen u članu 102, imaće pravo kontrole nad upravljanjem kantinama i nad vođenjem tog fonda.

Kad se jedno mesto interniranja raspusti, višak potraživanja fonda za pomoć će se preneti na fond za pomoć nekog drugog mesta interniranja za internirana lica istog državljanstva ili, ako takvog mesta nema, na centralni fond za pomoć kojim će se upravljati na korist svih interniranih lica koja ostaju u vlasti iste Sile. U slučaju opšteg oslobođenja, ta dobit ostaje na čuvanje kod Sile u čijoj su se vlasti zaštićena lica nalazila, ukoliko se ne zaključi drukčiji sporazum između zainteresovanih Sila.

Bezbednost interniraca

Član 88.

U svim mestima interniranja koja su izložena bombardovanjima iz vazduha i drugim ratnim opasnostima, podići će se odgovarajuća skloništa i u dovoljnom broju kako bi se osigurala potrebna zaštita. U slučaju uzbune, interniranim licima treba omogućiti da što je moguće brže uđu u skloništa, izuzev onih među kojima učestvuju u zaštiti svojih logora protiv tih opasnosti. Svaka zaštitna mera koja bude preduzeta u korist stanovništva primeniće se isto tako i na njih.

U mestima interniranja moraju se preduzeti i sve potrebne mere predostrožnosti protiv opasnosti od požara.

Glava III

Ishrana i odevanje

Ishrana

Član 89.

Svakodnevni obrok mora biti dovoljan po količini, kakvoći i raznovrsnosti da interniranim licima obezbedi dobro zdravstveno stanje i izbegne poremećaje u ishrani; povešće se isto tako računa i o načinu ishrane na koji su internirana lica navikla.

Interniranim licima će se, pored toga, pružiti mogućnost da sama zgotovljuju dodatke u ishrani kojima budu raspolagali.

Njima će se obezbediti pijaća voda u dovoljnoj količini. Upotreba duvana je dopuštena.

Radnicima će se davati dodatak u hrani srazmeran prirodi posla koji vrše.

Bremenitim ženama i porodiljama, kao i deci mlađoj od 15 godina, davaće se dodaci u hrani srazmerni njihovim fizičkim potrebama.

Odevanje

Član 90.

Interniranim licima se u trenutku njihovog zatvaranja imaju pružiti sve olakšice kako bi se snabdela odelom, obućom i preobukom u trenutku njihovog zatvaranja, a ima im se omogućiti da te stvari i docnije nabavljaju, ako bude potrebno. Ako internirana lica nemaju dovoljno odela, s obzirom na klimu, i nisu u stanju da ga nabave, daće im ga besplatno Sila u čijoj se vlasti nalaze.

Odelo kojim Sila koja drži internirana lica snabde ta lica, i spoljne oznake koje ona eventualno stavi na njihova odela, ne smeju imati ponižavajući karakter niti ih izlagati podsmehu.

Radnicima se ima dati odgovarajuće radničko odelo, podrazumevajući tu i potrebna zaštitna odela, gde god to priroda posla zahteva.

Glava IV

Higijena i lekarska nega

Lekarska nega Bolnice

Član 91.

Svako mesto interniranja imaće odgovarajuću ambulantu koja će se nalaziti pod upravom stručnog lekara, i u kojoj će internirana lica dobijati potrebnu negu kao i poseban režim ishrane. Za bolesnike obolele od zaraznih ili duševnih bolesti odrediće se prostorije za izolovanje.

Porodilje i internirana lica teško obolela, ili čije stanje zahtevaju specijalno lečenje, hirušku intervenciju ili smeštaj u bolnicu, moraju se primiti u svaku stručnu ustanovu da se u njoj leče, a nega koju u njoj dobijaju ne sme biti slabija od nege koja se ukazuje ostalom stanovništvu.

Internirana lica lečiće prvenstveno lekarsko osoblje njihove narodnosti.

Internirana lica se ne smeju sprečavati da izidu pred lekarske vlasti radi pregleda. Lekarske vlasti Sile koja drži internirana lica izdaće svakom lečenom interniranom licu, na njegov zahtev, službenu izjavu sa naznačenjem prirode njegove bolesti ili njegovih rana, trajanja lečenja i ukazane nege. Prepis ove izjave ima se poslati Centralnoj agenciji predviđenoj u članu 140.

Lečenje, kao i davanje svih naprava potrebnih za održavanje interniranih lica u dobrom zdravstvenom stanju; naročito proteza, zubnih i drugih, i naočara, vrši se besplatno.

Zdravstveni kontrolni pregled

Član 92.

Lekarske inspekcije interniranih lica vršiće se najmanje jedanput mesečno. Njihov će cilj biti naročito da kontrolišu opšte zdravstveno stanje, ishranu i čistoću, kao i da otkrivaju zarazne bolesti, poglavito tuberkulozu, polne bolesti i malariju. One će naročito obuhvatiti kontrolisanje težine svakog interniranog lica, i, najmanje jedanput godišnje, radioskopski pregled.

Glava V

Vera, intelektualne i fizičke delatnosti

Ispovedanje vere

Član 93.

Interniranim licima će se ostaviti najšire mogućnosti za obavljanje njihovih verskih dužnosti, podrazumevajući tu i prisustvovanje njihovom bogoslužjenju, pod uslovom da se pridržavaju postojećih disciplinskih mera propisanih od vlasti koja ih drži.

Internirana lica koja su sveštenici određene veroispovesti, ovlašćena su da među jednovernicima u potpunosti vrše svoj sveštenski poziv. U tom cilju, Sila koja drži internirana lica postaraće se da oni na pravilan način budu raspoređeni između raznih mesta interniranja gde se nalaze internirana lica koja govore istim jezikom i koja pripadaju istoj veroispovesti. Ako ih nema u dovoljnom broju, ona će im pružiti potrebne olakšice, između ostalog prevozna sredstva, da bi mogli prelaziti iz jednog mesta interniranja u drugo i ovlastiće ih da posećuju internirana lica koja se nalaze po bolnicama. Sveštenici pojedinih veroispovesti uživaće, za radnje u vezi sa svojim sveštenskim pozivom, slobodu prepiske s verskim vlastima zemlje u čijoj se vlasti nalaze i, u granicama mogućnosti, sa međunarodnim verskim organizacijama svoje veroispovesti. Ta se prepiska neće smatrati kao deo kontigenta o kome je reč u članu 107, ali će potpadati pod odredbe člana 112.

Kad interniranim licima ne stoje na raspolaganju usluge sveštenika njihove veroispovesti ili kad ovih nema u dovoljnom broju, mesna verska vlast iste veroispovesti može da odredi, u sporazumu sa Silom koja drži internirana lica, sveštenika iste veroispovesti kojoj pripadaju i internirana lica, ili u slučaju gde je to moguće sa gledišta odnosne veroispovesti, sveštenika njoj bliske veroispovesti ili spremno svetovno lice. Ovo poslednje će uživati povlastice koje sobom povlači dužnost čije je vršenje uzelo na sebe. Tako označena lica dužna su da se upravljaju po svim propisima donetim od strane Sile koja drži internirana lica, u interesu discipline i bezbednosti.

Razonoda, studiranje, sport

Član 94.

Sila koja drži internirana lica davaće podsticaja intelektualnim, vaspitnim, rekreacionim i sportskim delatnostima interniranih lica, ostavljajući im slobodu da u njima učestvuju ili ne učestvuju; ona će

preduzimati potrebne mere da osigura vršenje tih delatnosti i stavljajući im naročito na raspolaganje odgovarajuće prostorije.

Interniranim licima pružiće se sve moguće olakšice kako bi ona mogla da nastave svoje studije ili da započnu nove. Deci i omladini moraju da se obezbedi učenje oni će moći da pohađaju škole bilo u samim mestima interniranja, bilo izvan njih.

Interniranim licima mora se pružiti mogućnost da se odaju telesnim vežbama, da učestvuju u sportovima i u igrama na svežem vazduhu. U tu svrhu obezbediće se u svim mestima interniranja dovoljno slobodnog prostora. Za decu i za omladinu moraju se odrediti naročiti prostori.

Uslovi rada

Član 95.

Sila koja drži internirana lica može ih upotrebljavati kao radnike jedino ako to ona žele. Zabranjeno je u svakom slučaju: zaposlenje koje bi, nametnuto nekom zaštićenom interniranom licu, predstavljalo povredu članova 40. i 51. ove konvencije, kao i upotrebljavanje za radove ponižavajućeg karaktera.

Po isteku radnog perioda od šest nedelja, internirana lica mogu u svakom trenutku otkazati dalji rad putem prethodnog osmodnevnog otkaza.

Ove odredbe ne ometaju pravo Sile koja drži zaštićena lica da prinudi internirane lekare, dentiste ili ostalo sanitetsko osoblje da vrše svoj poziv u korist lica s kojima su internirani; da upotrebi internirana lica za administrativne poslove i za održavanje mesta interniranja; da tim licima stavlja u dužnost vršenje kuhinjskih i ostalih domaćih poslova; najzad da ih upotrebljava za radove koji su namenjeni zaštititi interniranih lica protiv bombardovanja iz vazduha, ili drugih ratnih opasnosti. Međutim, nijedno internirano lice ne može se naterati da radi poslove za koje ga službeni lekar oglasi fizički nesposobnim.

Sila koja drži internirana lica prima na sebe punu odgovornost za sve uslove rada, za lekarsku negu, za isplatu nadnica i za naknadu štete nastale usled nesrećnih slučajeva pri radu i usled profesionalnih oboljenja. Uslovi rada kao i naknada štete za nesrećne slučajeve pri radu i za profesionalna oboljenja imaju biti u skladu s domaćim zakonodavstvom i običajima; oni ni u kom slučaju ne smeju biti nepovoljniji od uslova koji se primenjuju na rad iste vrste u istoj oblasti. Nadnice se imaju odrediti na pravičan način sporazumom između Sile koja drži internirana lica, interniranih lica i, ako je takav slučaj posredi, drugih poslodavaca, vodeći pri tome računa o obavezi Sile koja drži internirana lica da besplatno izdržava internirano lice i da mu isto tako ukazuje lekarsku negu koju zahteva stanje njegovog zdravlja. Internirana lica koja se stalno upotrebljavaju za radove navedene u trećem stavu imaju pravo na pravičnu naknadu od strane Sile koja ih drži; uslovi rada i naknada za nesrećne slučajeve pri radu i za profesionalna oboljenja ne smeju biti manje povoljni od uslova koji se primenjuju na rad iste vrste u istoj oblasti.

Radne jedinice

Član 96.

Sve radne jedinice izdvojene iz logora imaju biti upravo vezane za neko mesto interniranja. Nadležni organi Sile koja drži internirana lica i komandant toga mesta interniranja odgovorni su za poštovanje odredaba ove konvencije u radnim jedinicama izdvojenim iz logora. Komandant će voditi uredan spisak radnih jedinica izdvojenih iz logora koje se nalaze pod njegovim zapovedništvom i saopštavaće ga delegatima Sile zaštitnice, Međunarodnog komiteta crvenog krsta i humanitarnih organizacija koji budu posećivali mesta interniranja.

Glava VI

Lična imovina i finansijska sredstva

Stvari od vrednosti i predmeti lične upotrebe

Član 97.

Interniranim licima se mora dopustiti da zadrže svoje stvari i predmete lične upotrebe. Novac, čekovi, hartije od vrednosti, itd., kao i stvari od vrednosti koje im pripadaju, mogu im se oduzeti samo saglasno ustanovljenom postupku. U tome slučaju će im se izdati potvrda sa svim potrebnim pojedinostima.

Novčani iznosi će se odobriti računu svakog interniranog lica, na način predviđen u članu 98; oni se ne mogu pretvoriti u drugu valutu, sem ako to zahteva zakonodavstvo teritorije na kojoj je sopstvenik interniran, ili ako na to pristane internirano lice.

Interniranim licima se ne mogu oduzeti stvari koje imaju pretežno ličnu ili sentimentalnu vrednost.

Interniranu ženu može pretresati samo ženska osoba.

U trenutku svoga oslobođenja ili repatriranja, internirana lica primiće u novcu višak potraživanja sa svoga računa vođenog saglasno članu 98, kao i sve stvari, novac, čekove, hartije od vrednosti, itd. koji su im bili oduzeti za vreme interniranja, izuzev stvari i vrednosti koje Sila koja drži internirce mora da zadrži na osnovu važećeg zakonodavstva. U slučaju kad neko dobro, koje pripada određenom interniranom licu bude zadržano na osnovu toga zakonodavstva, zainteresovanome će se o tom izdati potvrda sa svim potrebnim pojedinostima.

Porodične isprave i lične isprave koje pripadaju interniranim licima mogu im se oduzeti samo uz izdavanje priznanice. Internirana lica ni u jednom trenutku ne smeju biti bez lične isprave. Ako takve nemaju, njima se moraju izdati posebne isprave koje će ustanoviti organi u čijoj se vlasti zaštićena lica nalaze i koje će im zamenjivati lične isprave sve do završetka internacije.

Internirana lica mogu držati kod sebe izvestan iznos u gotovom novcu ili u obliku kupovine bonova, kako bi bila u stanju da vrše kupovine.

Raspologanje novčanim sredstvima i račun interniraca

Član 98.

Svim interniranim licima redovno će se isplaćivati potpora kako bi mogla kupovati životne namirnice i predmete kao što su duvan, stvari za ličnu negu, itd. Te potpore se mogu davati i u obliku kredita ili kupovnih bonova.

Pored toga, internirana lica mogu primati novčanu pomoć od Sile čiji su državljani, od Sila zaštitnica, od svake organizacije koja im pritekne u pomoć ili od svojih porodica kao i prihode od svoje imovine saglasno zakonodavstvu Sile koja ih drži. Visina tih novčanih pomoći koje daje Sila čiji su pripadnici internirana lica ima biti ista za svaku kategoriju interniranih (nemoćni, bolesni, bremenite žene, itd) i nju ta Sila ne može određivati niti sila koja drži internirana lica može tu pomoć raspoređivati na osnovu diskriminacije koje zabranjuje član 27 ove konvencije.

Sila koja drži internirana lica vodiće za svako internirano lice uredan račun u čiju će korist upisivati sve novčane pomoći pomenute u ovom članu, nadnice koje je internirano lice zaslužilo, kao i novčane pošiljke koje mu budu upućene. U korist njegovog računa isto će se tako upisati i iznosi koji su mu oduzeti a kojima bi se moglo raspolagati na osnovu važećeg zakonodavstva na teritoriji na kojoj se internirano lice nalazi. Njemu će se učiniti svaka olakšica koja je u skladu sa zakonodavstvom važećim na dotičnoj teritoriji da bi poslalo novčanu pomoć svojoj porodici i licima koja od njega ekonomski zavise. Ono ima pravo da sa svojeg računa podiže iznose potrebne za njegove lične izdatke, u granicama koje odredi Sila koja ga drži. Njemu će se u svako doba učiniti odgovarajuće olakšice u cilju raygledanja svoga računa ili dobijanja izvoda iz njega. Stanje ovoga računa će se, na zahtev, dostaviti Sili zaštitnici i on će pratiti internirano lice u slučaju njegovog premeštanja.

Glava VII

Administracija i disciplina

Upravljanje logorom

Isticanje teksta Konvencije

Saopštvanje propisa

Član 99.

Svako mesto interniranja mora biti stavljeno pod vlast jednog odgovornog oficira, izabranog među redovnim vojnim snagama, odnosno službenika iz redova stalne građanske administracije Sile u čijoj se vlasti internirana lica nalaze. Oficir odnosno službenik koji komanduje mestom interniranja mora imati, na zvaničnom jeziku ili na jednom od zvaničnih jezika svoje zemlje, tekst ove konvencije i on će biti odgovoran za njenu primenu. Nadzorno osoblje mora da poznaje odredbe ove konvencije i propise koji imaju za predmet njenu primenu.

Tekst ove konvencije i tekstovi posebnih sporazuma zaključenih saglasno ovoj konvenciji imaju biti izloženi u krugu mesta interniranja na jeziku koji razumeju internirana lica, ili će se nalaziti u rukama odbora interniranih lica.

Pravilnici, naređenja, opomene i obaveštenja svake prirode moraju se saopštiti interniranim licima i izložiti u krugu mesta interniranja na jeziku koji ona razumeju.

Sva naređenja i zaposveti koji se upućuju pojedinačno interniranim licima moraju se isto tako izdavati na jeziku koji ta lica razumeju.

Opšti poredak

Član 100.

Disciplina u mestima interniranja mora biti u skladu s načelima čovečnosti i ne sme ni u kom slučaju sadržavati propise koji prinuđavaju internirana lica na telesni zamor opasan po njihovo zdravlje ili na telesna i moralna zlostavljanja. Zabranjeno je tetoviranje i stavljanje telesnih znakova i belega u cilju identifikovanja.

Naročito su zabranjena duga stajanja i prozivke, kaznene telesne vežbe, izvođenje vojnih vežbi i ograničavanja u ishrani.

Žalbe i tužbe

Član 101.

Internirana lica imaju pravo da vlastima koje ih drže podnose žalbe u pogledu režima kome su potčinjeni.

Ona isto tako imaju, bez ograničenja, pravo da se obraćaju, bilo posredstvom odbora interniranih lica bilo neposredno, ako to smatraju potrebnim, predstavnicima Sile zaštitnice, da bi im ukazala na pitanja po kojima imaju da podnose žalbe u vezi sa režimom interniranja.

Te tužbe i žalbe moraju se hitno dalje dostavljati i u njih se ne smeju unositi nikakve izmene. Čak i kad se nađe da su neosnovane, one ne smeju dati povoda nikakvom kažnjavanju.

Odbori interniranih lica mogu slati predstavnicima Sile zaštitnice povremene izveštaje o stanju u mestima interniranja i o potrebama interniranih lica.

Izbor odbora interniranih lica

Član 102.

U svakom mestu interniranja, internirana lica će birati slobodno i tajnim glasanjem, svakih šest meseci, članove jednog odbora kome je dužnost da ih predstavlja pred vlastima Sile koja ih drži, pred Silama zaštitnicama, pred Međunarodnim komitetom crvenog krsta i pred svakom drugom organizacijom koja im pritekne u pomoć. Članovi ovog odbora mogu se ponovo birati.

Članovi koje izaberu internirana lica preuzeće dužnost tek pošto njihov izbor odobri vlast koja ih drži. Razlozi eventualnog odbijanja ili smenjivanja imaju se saopštiti zainteresovanim Silama zaštitnicama.

Dužnosti odbora interniranih lica

Član 103.

Odbori interniranih lica dužni su da doprinose fizičkom, moralnom i intelektualnom blagostanju interniranih.

Posebno, u slučaju ako internirana lica odluče da između sebe organizuju uzajamno pomaganje, ta organizacija će pasti u nadležnost odbora, nezavisno od posebnih zadataka koji su im povereni ostalim odredbama ove konvencije.

Ovlašćenja odbora interniranih lica

Član 104.

Članovi odbora interniranih lica ne mogu se podvrgavati nikakvom drugom radu, ako bi ispunjavanje njihovih dužnosti time bilo otežano.

Članovi odbora mogu izabrati među interniranim licima pomoćnike koji im budu potrebni. Njima će se dati sve materijalne olakšice a naročito izvesna sloboda kretanja potrebna za ispunjenje njihovih zadataka (posete radnim jedinicama izvan logora, primanje robe, itd).

Članovima odbora će se dati i sve olakšice potrebne radi održavnja poštanske i telegrafske prepiske sa vlastima koja drže internirana lica, sa Silama zaštitnicama, sa Međunarodnim komitetom crvenog krsta i njihovim delegatima, kao i sa organizacijama koje bi pružile svoju pomoć interniranim licima. Članovi odbora koji se nalaze u izdvojenim radnim jedinicama uživaće iste olakšice pri svojoj prepisci s odborom glavnog mesta interniranja. Ta se prepiska ne može niti ograničavati, niti će se smatrati da čini sastavni deo kontingenta o kome je reč u članu 107.

Nijedan član odbora ne može se premestiti pre nego što mu se ostavi dovoljno vremena da svog naslednika uputi u tekuće poslove.

Glava VIII

Odnosi sa spoljnim svetom

Obaveštavanje o preduzetim merama

Član 105.

Čim budu internirane zaštićana lica, Sile koje drže ta lica saopštiće im, kao i Sili čiji su oni državljani i njihovoj Sili zaštitnici, mere predviđene za izvršenje odredaba ove glave; one će ih isto tako obavestiti i o svim izmenama koje naknadno budu učinile u tim merama.

Obaveštavanje o interniranju

Dopisna karta

Član 106.

Svakom interniranom licu biće pružena mogućnost, čim bude internirano, ili najdavnije nedelju dana po njegovom prispeću u mesto interniranja a isto tako i u slučaju bolesti ili preseljenja u neko drugo mesto interniranja ili u neku drugu bolnicu, da neposredno uputi svojoj porodici, jedne strane, i Centralnoj agenciji predviđenoj u članu 140, s druge strane, dopisne karte o svom interniranju, ustrojene po mogućstvu prema obrascu priloženom ovoj konvenciji, kojima će ih obavestiti o svome interniranju, o svojoj adresi i o stanju svoga zdravlja. Ove karte će se otposlati što je moguće brže i njihovo slanje se ne može nikako odlagati.

Dopisivanje

Član 107.

Internirana lica su ovlašćena da šalju i da primaju pisma i dopisnice. Ako Sila koja ih drži smatra za potrebno da ograniči broj pisama i dopisnica koje šalje jedno internirano lice, taj broj ne može biti manji od dva pisma i četiri dopisnice mesečno, čiji će se obrasci ustrojiti št je moguće više prema obrascima priloženim ovoj konvenciji. Ako se budu morala postaviti ograničenja u prepisci koja se upućuje interniranim licima, ta ograničenja može narediti samo Sila čiji su pripadnici internirana lica, eventualno na zahtev Sile koja ih drži. Ta pisma i dopisnice moraju biti otpremljeni u razumnom roku; njihovo se slanje ne sme usporavati niti se oni smeju zadržavati iz razloga discipline.

Interniranim licima koja su odavno bez vesti od svoje porodice ili se nalaze u nemogućnosti da ih dobiju ili da joj ih dostave redovnim putem, kao i onima koji su od svojih odvojeni velikom udaljenošću, biće dopušteno da šalju telegrame, uz plaćanje telegrafskih taksa, u valuti kojom raspolažu. Oni će se takvom mogućnošću koristiti i u hitnim slučajevima.

Prepiska interniranih lica se, po pravilu, obavlja na njihovom maternjem jeziku. Strane u sukobu mogu dopustiti prepisku i na drugim jezicima.

Pošiljke internircima

Načela

Član 108.

Internirana lica su ovlašćena da primaju putem pošte ili svim drugim sredstvima pojedinačne ili zajedničke pošiljke koje naročito sadrže životne namirnice, odelo, lekove, kao i knjige i predmete namenjene zadovoljenju njihovih potreba u oblasti vere, studija ili zabave. Tu pošiljke ni u kome slučaju ne oslobađavaju silu koja drži internirana lica obaveza koje na nju padaju na osnovu ove konvencije.

U slučaju kad bi nastala nužda, iz vojnih razloga, da se ograniči količina tih pošiljki o tome moraju biti uredno obavješteni Sila zaštitnica, Međunarodni komitet crvenog krsta, ili svaka druga organizacija koja bi pritekla u pomoć interniranim licima, a kojima bi bilo stavljeno u dužnost slanje tih pošiljki.

Načini otpremljanja ličnih ili zajedničkih pošiljki mogu biti, u slučaju potrebe, predmet posebnih sporazuma između zainteresovanih Sila, koje ni u kom slučaju ne smeju odlagati raspodeljivanje

poslate omi interniranim licima. Knjige se ne smeju slati u istim pošiljkama sa hranom ili odelom; sanitetski materijal za pomoć slaće se, po pravilu, u kolektivnim pošiljkama.

Kolektivna pomoć

Član 109.

U nedostatku posebnih sporazuma između Strana u sukobu o načinima koji se tiču prijema ili raspodeljivanja pošiljki kolektivne pomoći, primenjivaće se Pravilnik o kolektivnim pošiljkama koji je priložen ovoj konvenciji.

Gore predviđeni posebni sporazumi ne mogu ni u kom slučaju ograničiti pravo odbora interniranih lica da preuzimaju pošiljke kolektivne pomoći namenjene interniranim licima, da pristupaju njihovoj raspodeli i da njima raspolažu u interesu onih kojima su namenjene.

Ti sporazumi ne mogu ograničiti pravo predstavnika Sile zaštitnice, Međunarodnog komiteta crvenog krsta niti ma koje druge organizacije koja pritekne u pomoć interniranim licima, a koja bi uzela na sebe dostavljanje tih zajedničkih pošiljki, da kontrolišu njihovu raspodelu onima kojima su namenjene.

Oslobođenje od dažbina i taksa

Član 110.

Sve pošiljke pomoći namenjene interniranim licima oslobođene su svih uvoznih dažbina, carina i ostalih taksa.

Sve pošiljke, podrazumevajući tu i poštanske pakete koji sadrže pomoć kao i pošiljke novca, poreklom iz druigh zemalja, upućene interniranim licima ili koje ta lica šalju poštom bilo neposredno, bilo posredstvom Biroa za obaveštenja predviđenih u članu 136. i Centralne agencije za obaveštenja predviđene u članu 140, oslobođene su svih poštanskih taksa kako u zemlji porekla i prispeća tako i u zemljama kroz koje prolaze. U tom cilju, naročito, oslobođenja predviđena u Svetskoj poštanskoj konvenciji od 1947. i u sporazumima Svetske poštanske unije, u korist građanskih lica neprijateljskih državljana zadržanih u logorima ili u građanskim zatvorima, proširiće se i na ostala zaštićena lica koja su internirana pod uslovima iz ove konvencije. Zemlje koje nisu učesnice u tim sporazumima obavezne su da odobre predviđena oslobođenja pod istim uslovima.

Troškovi prenosa pošiljki pomoći namenjenih interniranim licima, koje im, usled svoje težine ili iz kojeg bilo drugog razloga, ne mogu biti dostavljene potšom, snosiće Sila koja drži internirana lica na svim teritorijama koje se nalaze pod njenom vlašću. Ostale Sile koje su članice ove konvencije podnosiće troškove prenosa na svojim teritorijama.

Troškovi koji nastanu usled prenos atih pošiljki, a koji ne budu pokriveni u smislu prethodnih stavova, padaju na teret pošiljaoca.

Visoke strane ugovornice staraće se da snize koliko je god to moguće telegrafske takse za telegrame koje šalju internirana lica ili koji se njima upućuju.

Posebno obezbeđenje prenosa pošiljki

Član 111.

U slučaju kad bi vojne operacije sprečile zainteresovane Sile da ispune obavezu koja na njih pada i koja se sastoji u obezbeđenju prenosa pošiljki predviđenih u članovima 106, 107, 108. i 113, zainteresovane Sila zaštitnice, Međunarodni komitet crvenog krsta ili svaka druga organizacija koju prime Strane u sukobu, mogu uzeti na sebe da obezbede prenos tih pošiljki odgovarajućim sredstvima (vagonima, kamionima, brodovima ili avionima itd.). U tom cilju, Visoke strane ugovornice će se

postarati da im pribave ta prevozna sredstva i da im omoguće prolaz, naročito izdavanjem potrebnih dozvola.

Ta prevozna sredstva se isto tako mogu upotrebiti i za slanje:

a) prepiske, spiskova i izveštaja razmenjenih između Centralne agencije za obaveštenja predviđene u članu 140. i nacionalnih biroa predviđenih u članu 136;

b) prepiske i izveštaja o interniranim licima koje Sile zaštitnice, Međunarodni komitet crvenog krsta ili svaka druga organizacija koja pruža pomoć interniranim licima razmenjuju bilo sa svojim sopstvenim delegatima bilo sa Stranama u sukobu.

Ove odredbe ni u čemu ne ograničavaju pravo svake Strane u sukobu da organizuje, ako to više voli, druge načine prenosa i da izdaje dozvole pod uslovima koji se sporazumno odrede.

Troškove izazvane upotrebom tih prevoznih sredstava podnose Strane u sukobu čiji se državljani koriste tim uslugama, srazmerno važnosti pošiljki.

Cenzura prepiske

Pregled pošiljki

Član 112.

Cenzura prepiske koja se upućuje interniranim licima ili one koju ta lica šalju mora se obaviti u najkraćem mogućem roku.

Kontrolisanje pošiljki namenjenih interniranim licima ne sme se vršiti pod takvim uslovima da se izlaže opasnosti održavanje hrane koju pošiljke sadrže i ono će se obavljati u prisustvu primaoca ili nekog njegovog druga koje gprimalac za to ovlasti. Predaja ličnih ili kolektivnih pošiljki interniranim licima ne sme se odlagati pod izgovorom teškoća u vezi sa cenzurom.

Svaka zabrana vođenja prepiske doneta od Strana u sukobu, iz vojnih ili političkih razloga, može biti samo privremena i po trajanju što je moguće kraća.

Pravni akti: sastav i dostavljanje

Član 113.

Sile koje drže internirana lica obezbediće sve razumne olakšice za dostavljanje, posredstvom Sile zaštitnice ili Centralne agencije predviđene u članu 140. ili drugim odgovarajućim sredstvima, testamenata, punomoćstva kao i svih ostalih isprava namenjenih interniranim licima ili koje potiču od njih.

U svim slučajevima Sile u čijoj se vlasti internirana lica nalaze olakšavaće tim licima sastavljanje i propisano overavanje tih isprava; one će im naročito dopustiti da potraže savet od kojeg pravnika.

Upravljanje imovinom

Član 114.

Sila koja drži internirana lica pružiće im sve olakšice koje nisu u protivnosti s uslovima internacije i važećim zakonodavstvom kako bi ta lica mogla upravljati svojom imovinom. U tom cilju, ona im može odobriti da se udalje iz mesta interniranja, kad to nalaže hitna potreba i kad to okolnosti dopuštaju.

Olakšice za pripremanje i vođenje sporova

Član 115.

U svim slučajevima gde jedno internirano lice bude stranka u nekom sporu pred ma kojim sudom, Sila u čijoj se vlasti zaštićeno lice nalazi dužna je na zahtev zainteresovanog, da obavesti sud o njegovoj internaciji, i da se, u zakonskim granicama, stara da budu preduzete sve potrebne mere kako ono ne bi pretrpelo nikakvu šttu usled svoje internacije, ukoliko je u pitanju priprema i vođenje njegovog spora, ili izvršenje sudske presude.

Posete

Član 116.

Svakom interniranom licu ima se dopustiti da u određenim razmacima, i što je češće moguće, prima posete a u prvom redu posete svojih bliskih srodnika.

U hitnim slučajevima i u granicama mogućnosti, naročito u slučaju smrti ili teške bolesti kojeg srodnika, interniranom licu će se dopustiti da poseti svoju porodicu.

Glava IX

Krivične i disciplinske sankcije

Pravo koje se primenjuje

Član 117.

Ukoliko propisima ove glave nije drukčije određeno, na internirana lica koja u toku interniranja učine neko krivično delo i dalje će se primenjivati zakonodavstvo koje je na snazi na teritoriji gde se ta lica nalaze.

Ako zakoni, uredbe ili opšta naređenja proglašuju kažnjivim dela izvršena od strane interniranih lica, dok ta ista dela nisu kažnjiva kad ih izvrše osobe koje nisu internirane, onda se za takva dela mogu izricati samo disciplinske kazne.

Zbog istog dela ili po istom osnovu optužbe internirano lice može biti kažnjeno samo jedanput.

Kazne

Član 118.

Pri određivanju kazne, sudovi ili druge vlasti uzimaće u obzir, u tšo je moguće većoj meri, činjenicu da optuženi nije državljanin Sile koja ga drži. Ti sudovi i vlasti imaće mogućnost da ublaže kaznu predviđenu za delo koje se interniranom licu stavlja na teret a neće biti dužni da u tu svrhu primenjuju najmanju meru te kazne.

Zabranjeno je svako zatvaranje u prostorije koje nisu osvetljene dnevnom svetlošću i, uopšte, svaki oblik svireposti.

Sa interniranim licima pošto izdrže disciplinske odnosno sudske kazne na koje su bili osuđeni, ne sme se postupati drugačije nego sa ostalim interniranim licima.

Vreme koje internirano lice provede u pritvoru uračunaće se u svaku kaznu lišenja slobode na koju bi ono bilo osuđeno disciplinski ili sudski.

Odbori interniranih lica imaju biti obavješteni o svakom sudskom postupku koji se povede protiv interniranih lica čiji su oni opunomoćenici, kao i o ishodu tih postupaka.

Disciplinske kazne

Član 119.

Disciplinske kazne koje se mogu izricati nad interniranim licima jesu:

- 1) novčana kazna do 50% plate predviđene u članu 95. i to za vreme koje ne može preći trideset dana;
- 2) ukidanje povlastica datih povrh onoga što im je garantovano ovom konvencijom;
- 3) prinudan rad na održavanju mesta interniranja, koji ne može preći dva časa dnevno;
- 4) zatvor.

Disciplinske kazne ni u kom slučaju ne smeju biti nečovečne, surove ili opasne po zdravlje interniranih lica. One moraju voditi računa o godinama njihove starosti, njihovom polu i zdravstvenom stanju.

Dužina jedne iste kazne ne može nikad preći maksimum od trideset uzastopnih dana, čak ni u slučaju da neko internirano lice ima disciplinski da odgovara za veći broj dela, u trenutku kada mu se sudi, pa bila ta dela u sticaju jedna s drugim ili ne.

Bekstvo

Član 120.

Internirana lica koja pobegnu ili pokušaju da pobegnu, pa budu uhvaćena, mogu se za to delo kazniti, čak ako je i u povratu, samo disciplinskom kaznom.

Izuzetno od trećeg stava člana 118, internirana lica koja su kažnjena zbog bekstva ili zbog pokušaja bekstva mogu biti podvrgnuta posebnom nadzornom režimu, ali pod uslovom da taj režim ne bude štetan po njihovo stanje zdravlja, da se izdržava u nekom mestu interniranja i da ne povlači sobom ukidanje ni jednog od prava koja im pruža ova konvencija.

Internirana lica koja su saradivala na nekom bekstvu ili na pokušaju bekstva mogu se po tome osnovu kazniti samo disciplinskom kaznom.

Dela u vezi sa bekstvom

Član 121.

Bekstvo, ili pokušaj bekstva, čak i u povratu, neće se smatrati kao otežavajuća okolnost, u slučaju kad internirano lice bude izvedeno pred sud za dela izvršena u toku bekstva.

Strane u sukobu će se starati da nadležne vlasti zauzimaju blagonaklon stav prilikom procenjivanja pitanja da li delo koje je izvršilo internirano lice treba da bude kažnjeno disciplinski ili sudski, naročito kad se radi o delima u sticaju sa bekstvom ili s pokušajem bekstva.

Postupak za disciplinske greške

Član 122.

O činjenicama koje sačinjavaju disciplinsku grešku povećće se hitna istraga. Tako će se naročito postupiti kad je u pitanju bekstvo ili pokušaj bekstva a uhvaćeno internirano lice predaće se što je pre moguće nadležnim vlastima.

Pritvor u slučaju disciplinske greške ima se svesti na najnižu meru za sva internirana lica i ne sme biti duži od četrnaest dana; vreme provedeno u pritvoru ima se u svakom slučaju uračunati u kaznu lišenja slobode koja bi bila izrečena.

Odredbe članova 124. i 125. primenjivaće se i na internirana lica koja se nalaze u pritvoru zbog disciplinske greške.

Disciplinska nadležnost

Član 123.

Ne dirajući u nadležnost sudova i viših vlasti, disciplinske kazne mogu izricati samo komandant mesta interniranja ili odgovoran oficir ili službenik na kojeg on bude preneo svoja disciplinska ovlašćenja.

Pre izricanja disciplinske kazne okrivljeno internirano lice biće tačno obavješteno o činjenicama koje mu se stavljaju na teret. Njemu će se dati mogućnost da objasni svoje držanje, da se brani, da se pozove na svedoke i da pribegne, u slučaju potrebe, uslugama kvalifikovanog tumača. Odluka će se izreći u prisustvu okrivljenog i jednog člana odbora interniranih lica.

Između disciplinske odluke i njenog izvršenja ne sme proteći više od mesec dana.

Kad jedno internirano lice bude kažnjeno novom disciplinskom kaznom, onda između izvršenja svake kazne mora proteći najmanje tri dana, čim dužina jedne od tih kazni iznosi deset ili više dana.

Komandant mesta interniranja dužan je da vodi spisak izrečenih disciplinskih kazni, koji će se staviti na raspoloženje predstavnicima Sile zaštitnice.

Mesta izdržavanja kazni

Član 124.

Internirana lica se ni u kom slučaju ne mogu prevoditi u kaznene ustanove (zatvore, kaznionice, tamnice itd.) da bi tamo izdržavala disciplinske kazne.

Prostorije u kojima se izdržavaju disciplinske kazne moraju odgovarati higijenskim zahtevima, i u njima se naročito mora nalaziti dovoljno posteljine; interniranim licima će se omogućiti da se održavaju u stanju čistoće.

Internirane žene, koje izdržavaju disciplinsku kaznu, držaće se u prostorijama odvojenim od onih u kojima su muškarci i biće stavljene pod neposredan nadzor žena.

Garantije pri izdržavanju kazne zatvora

Član 125.

Interniranim licima koja su kažnjena disciplinski mora se omogućiti da se svakog dana kreću i da provode najmanje dva sata dnevno na svežem vazduhu.

Njima će se dopustiti, na njihov zahtev, da se javljaju na svakodnevni lekarski pregled; ukazivaće im se nega koju zahteva njihovo zdravstveno stanje i, u slučaju potrebe, biće preneti u ambulantu u mestu interniranja ili u neku bolnicu.

Njima će se dopustiti da čitaju i da pišu, kao i da šalju i primaju pisma. Međutim, paketi i novčane pošiljke mogu im se uručiti tek po isteku kazne; dotle, o njima će starati odbor interniranih lica koji će životne namirnice podložne kvaru koje se nalaze u paketima predati ambulanti.

Ni jedno internirano lice koje je disciplinski kažnjeno ne može biti lišeno povlastica predviđenih u članovima 107. i 143.

Osnovne garantije pri krivičnom gonjenju

Član 126.

Članovi 71. do uključivo 76. shodno će se primenjivati i na postupke koji se pokrenu protiv interniranih lica koja se nalaze na domaćoj teritoriji Sile koja ih drži.

Glava X

Premeštanje interniranih lica

Uslovi premeštanja i okolnosti koje ga isključuju

Član 127.

Premeštanje interniranih lica ima se uvek obavljati čovečno. Ono će se, po pravilu, vršiti železnicom ili drugim saobraćajnim sredstvima i pod uslovima koji će u najmanju ruku biti jednaki sa uslovima koje pri svojim premeštanjima uživaju trupe Sile koja drži internirana lica. Kad, izuzetno, premeštanje mora da se izvrši pešice, do njega sme doći jedino ako to dopušta fizičko stanje interniranih lica i ono ih ni u kom slučaju ne sme izlagati preteranom zamaranju.

Sila koja drži internirana lica snabdeće ih, za vreme premeštaja, pijaćom vodom i hranom u dovoljnim količinama, zadovoljavajuće kakvoće i dovoljne raznovrsnosti kako bi ih održala u dobrom zdravlju, kao i odelom, pristojnim smeštajem i potrebnom lekarskom negom. Ona će preduzeti sve korisne mere predohrane da im osigura bezbednost za vreme prevoza i sastaviće, pre njihovog polaska, potpun spisak interniranih lica koja se premeštaju.

Bolesna, ranjena ili nemoćna internirana lica, kao i porodilje ne smeju se premeštati sve dok putovanje može rđavo da utiče na njihovo zdravlje, osim ako njihova bezbednost to neodložno zahteva.

Ako se nekom mestu interniranja približuje front, internirana lica koja se u njemu nalaze smeju se premeštati samo ako se njihov prevoz može izvršiti pod dovoljno sigurnim uslovima, ili ako se ostajući gde su, izlažu mnogo većim opasnostima nego u slučaju premeštanja.

Sila koja drži internirana lica dužna je, pri donošenju odluke o njihovom premeštanju, da vodi računa o njihovim interesima, naročito da se time ne povećaju teškoće njihovog repatriiranja ili povratka u mesto njihovog stalnog boravka.

Postupak pri premeštanju

Član 128.

U slučaju premeštanja, internirana lica se imaju službeno obavestiti o njihovom odlasku i o njihovoj novoj poštanskoj adresi; to obaveštenje im se ima dati blagovremeno kako bi mogli pripremiti svoj prtljag i izvestiti svoju porodicu.

Njima mora biti dopušteno da sobom ponesu svoje lične stvari, svoju prepisku i pakete prispele na njihovu adresu; težina toga prtljaga može se ograničiti ako to okolnosti premeštanja zahtevaju, ali ni u kome slučaju ne manje od dvadeset i pet kilograma po jednom interniranom licu.

Prepiska i paketi upućeni na njihovo staro mesto interniranja imaju im se dostaviti bez odlaganja.

Komandant mesta interniranja preduzeće, u sporazumu sa odborom interniranih lica, potrebne mere kako bi se izvršio prenos zajedničke imovine interniranih lica i prtljaga koji ta lica ne mogu sobom poneti, usled ograničenja donetog na osnovu drugog stava ovog člana.

Glava XI

Smrt

Testamenti

Umrlice

Član 129.

Internirana lica mogu da predadu svoje testamente odgovornim vlastima koje će se starati o njihovom čuvanju. U slučaju smrti interniranih lica, ti testamenti će se bez odlaganja dostaviti osobama koje su ta internirana lica označila.

Smrt svakog interniranog lica će ustanoviti lekar, i o tome će se sačiniti potvrda u kojoj će biti izneti uzroci smrti i okolnosti pod kojima je smrt nastupila.

Zvanična umrlica, uredno zavedena u protokol, izdaće se saglasno propisima koji važe na teritoriji gde se nalazi mesto interniranja i njen tačan overen prepis brzo će se dostaviti Sili zaštitnici kao i Centralnoj agenciji predviđenoj u članu 140.

Sahranjivanje

Član 130.

Vlasti koje drže internirana lica nalaze vodiće brigu o tome da internirana lica koja umru u internaciji budu pristojno sahranjena, po mogućstvu shodno crkvenim obredima vere kojoj su pripadala, i da njihovi grobovi budu poštovani, uredno održavani i tako obeležni da uvek mogu biti pronađeni.

Umrta internirana lica sahranjivaće se pojedinačno izuzev slučaja više sile koji bi nalagao zajednički grob. Leševi se smeju spaljivati samo ako to iziskuju neizbežni razlozi higijene ili vere umrlog, ili još ako je on sam izrazio želju u tom smislu. U slučaju spaljivanja, u umrlicu će se o tome uneti napomena uz navođenje razloga zbog kojih je leš spaljen. Organi vlasti Sile koja drži internirana lica dužni su da brižljivo sačuvaju pepeo i da ga što je brže moguće predadu bliskim srodnicima, ako ovi to zahtevaju.

Čim to prilike dopuste, a najdocnije u trenutku završetka neprijateljstva, Sila koja drži internirana lica dostaviće, posredstvom Biroa za obaveštenja predviđenih u članu 136, Silama čiji su pripadnici bili umrla internirana lica, spiskove grobova pomrlih interniraca. Ti spiskovi će sadržavati sve pojedinosti potrebne za identifikaciju pomrlih interniranih lica i za tačno pronalaženje mesta njihovih grobova.

Istraga povodom smrti ili ranjavanja internirca

Član 131.

Svaka smrt ili ozbiljna rana interniranog lica koje je prouzrokovao ili za koje postoji sumnja da ih je prouzrokovao neki stražar, drugo internirano lice ili ma koja druga osoba, kao i svi smrtni slučajevi čiji je uzrok nepoznat biće odmah predmet zvanične istrage od strane Sile koja drži internirana lica.

O tome slučaju će odmah biti poslan izveštaj Sili zaštitnici. Prikupiće se izjave svedoka; o njima će se sastaviti izveštaj i dostaviti pomenutoj Sili.

Ako istraga ustanovi krivicu jedne ili više osoba, Sila koja drži internirana lica preduzeće sve mere za sudsko gonjenje odgovornog ili odgovornih lica.

Glava XII

Oslobođenje, repatriranje i smeštanje u neutralnu zemlju

U toku neprijateljstva ili okupacije

Član 132.

Sila koja drži internirana lica dužna je osloboditi svako internirano lice, čim prestanu uzroci koji su izazvali njegovo interniranje.

Pored toga, Strane u sukobu će se postarati da zaključe, za vreme trajanja neprijateljstva, sporazume o oslobođenju, repatriranju, vraćanju u mesto stalnog stanovanja i o smeštanju u neutralnu zemlju izvesnih kategorija interniranih lica, a naročito dece, bremenitih žena i majki sa odojčadima i malom decom, ranjenika i bolesnika ili interniranih lica koja su već dugo internirana.

Po prestanku neprijateljstava

Član 133.

Interniranje će prestati u najkraćem mogućem roku po okončanju neprijateljstava.

Ipak, internirana lica na teritoriji jedne Strane u sukobu, protiv kojih je preduzeto krivično gonjenje za dela koja sobom ne povlače isključivo disciplinsku kaznu, mogu biti zadržana do završetka postupka i, ako nastupi takav slučaj, do isteka kazne. Isto tako će se postupiti i sa onima koji su ranije bili osuđeni na neku kaznu lišenja slobode.

Posle okončanja neprijateljstava odnosno okupacije teritorije, moraju se sporazumom između Sile koja drži internirana lica i zainteresovanih Sila, obrazovati komisije za pronalaženje rasturenih interniranih lica.

Povratak u mesto poslednjeg boravka

Član 134.

Visoke strane ugovornice će se postarati, po završetku neprijateljstava, odnosno okupacije, da svim interniranim licima obezbede povratak u njihovo poslednje mesto boravka, ili da im olakšaju repatriranje.

Troškovi repatriranja

Član 135.

Sila koja drži internirana lica snosi troškove povratka oslobođenih interniranih lica u mesta gde su ona boravila u trenutku svoga interniranja ili, ako su uhvaćena u toku putovanja ili na pučini, troškove potrebne da završe put odnosno da se vrate u mesto polaska.

Ako Sila koja drži internirana lica ne dopusti boravak na svojoj teritoriji jednom oslobođenom interniranom licu koje je, pre interniranja, tu imalo svoje stalno boravište, ona je dužna da podnese

troškove njegovog repatriiranja. Ako, međutim, internirano lice želi da se vrati u svoju zemlju na svoju sopstvenu odgovornost, ili da bi postupilo p zahtevu zemlje kojoj je položilo zakletvu vernosti, Sila koja drži to lice nije obavezna da podnese troškove njegovog puta izvan svoje teritorije. Sila koja drži internirano lice nije dužna da plati troškove repatriiranja licu koje je internirano na svoje lično traženje.

Ako su internirana lica predata saglasno članu 45, Sila koja ih predaje i Sila koja ih prima sporazumeće se o delu troškova koji će podneti svaka od njih.

Gornje odredbe ne mogu ići na uštrb posebnih sporazuma koje bi međusobno zaključile Strane u sukobu u vezi sa razmenom i repatriranjem svojih državljana koji se nalaze u neprijateljskim rukama.

Odeljak V

BIROI ZA OBAVEŠTENJA I CENTRALNA AGENCIJA ZA OBAVEŠTENJA

Nacionalni biro

Član 136.

Čim otpočne sukob, i u svim slučajevima okupacije, svaka Strana u sukobu ustanoviće jedan službeni Biro za obaveštenja čija će dužnost biti da prima i prenosi obaveštenja o zaštićenim licima koja se nalaze u njenoj vlasti.

U najkraćem mogućem roku, svaka od Strana u sukobu dostaviće tom Birou obaveštenja o merama koje je preduzela protiv svakog uhapšenog zaštićenog lica koje je već duže od dve nedelje uhapšeno, poslano na prinudni boravak ili internirano. Ona će, pored toga, staviti u dužnost svojim raznim zainteresovanim službama da hitno dostave navedenom Birou podatke u vezi sa promenama do kojih je došlo u položaju zaštićenih lica, kao što su premeštaji, oslobođenja, repatriiranja, bekstva, smeštaji u neutralnu zemlju, rođenja i smrti.

Dostavljanje obaveštenja

Član 137.

Nacionalni Biro za obaveštenja dostaviće hitno, najbržim putem i posredstvom s jedne strane, Sila zaštitnica i, s druge strane, Centralne agencije, predviđene u članu 140, obaveštenja o zaštićenim licima Sili čiji su državljani gore navedena lica ili sili na čijoj su teritoriji ta lica imala svoje boravište. Biroi će isto tako odgovarati na sva pitanja koja im budu upućivana povodom zaštićenih lica.

Biro za obaveštenja će prenositi obaveštenja o pojedinim zaštićenim licima, izuzev u slučajevima gde bi njihovo prenošenje moglo naneti štetu zainteresovanom licu ili njegovoj porodici. Čak i u tome slučaju, davanje obaveštenja se ne može uskratiti Centralnoj agenciji, koja će, pošto joj bude skrenuta pažnja na te okolnosti, preduzeti potrebne mere predostrožnosti navedene u članu 140.

Sva pismena saopštenja koja daje Biro imaju biti zvanično potvrđena potpisom ili pečatom.

Koji se podaci dostavljaju

Član 138.

Obaveštenja koja prima i dalje prenosi nacionalni Biro za obaveštenja moraju biti takve prirode da dopuste da se tačno identifikuje zaštićeno lice i da se o tome brzo obavesti njegova porodica. Ta obaveštenja će za svako lice sadržavati bar prezime, lična imena, mesto i potpun datum rođenja, državljanstvo, poslednje boravište, osobene znake, ime oca i devojačko prezime majke, datum i prirodu mere preduzete u odnosu na to lice kao i mesto gde je ona preduzeta, adresu na koju mu se može upućivati prepiska kao i prezime, ime i adresu lica koje treba da bude obavešteno.

Isto tako, redovno će se prenositi po mogućstvu svake nedelje, obaveštenja o stanju zdravlja interniranih teških bolesnika i teških ranjenika.

Prikupljanje i odašiljanje ličnih stvari od vrednosti

Član 139.

Nacionalni Biro za obaveštenja imaće, sem toga, za zadatak da prikuplja sve lične stvari od vrednosti koje su ostavila zaštićena lica navedena u članu 136, naročito prilikom svog repatriranja, puštanja na slobodu, bekstva ili smrti, i da ih predaje neposredno zainteresovanima, ili, ako bude potrebno, posredstvom Centralne agencije. Ti predmeti će biti slati u paketima zapečaćenim od strane Biroa; tim paketima će se priključiti izjave kojima se tačno ustanovljava identitet lica kojima te stvari pripadaju, kao i potpun popis sadržine paketa. Prijem i odašiljanje svih stvari od vrednosti ove vrste imaju se sa svim potrebnim podacima upisati u protokole.

Centralna agencija

Član 140.

U neutralnoj zemlji će se ustanoviti Centralna agencija za obaveštenja o zaštićenim licima, naročito u vezi sa interniranim licima. Međunarodni komitet crvenog krsta predložiće zainteresovanim Silama, ako to smatra potrebnim, organizaciju ove agencije koja može biti ista kao i ona predviđena članom 123. Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. o postupanju sa ratnim zarobljenicima.

Ta agencija će imati za zadatak da prikuplja sva obaveštenja koja predviđa član 136. i do kojih bude došla zvaničnim ili privatnim putem; ona će ih dostaviti što je najbrže moguće zemlji porekla ili boravka zainteresovanih lica, izuzev u slučajevima u kojima bi to dostavljanje moglo škoditi licima kojih se ta obaveštenja tiču, ili njihovoj porodici. Radi vršenja tih zadataka njoj će Strane u sukobu davati sve opravdane olakšice.

Pozivaju se Visoke strane ugovornice, a naročito one čiji se pripadnici koriste uslugama Centralne agencije, da ovoj ukazuju potrebnu finansijsku pomoć.

Prethodne odredbe ne smeju se tumačiti kao da ograničavaju humanitarnu delatnost Međunarodnog komiteta crvenog krsta i društva za pomoć pomenutih u članu 142.

Oslobođenje od dažbina i taksa

Član 141.

Nacionalni biro i za obaveštenja i Centralna agencija za obaveštenja uživaće oslobođenje od svih poštanskih taksa, kao i oslobođenja predviđena u članu 110. i u najvećoj mogućoj meri oslobođenje od plaćanja telegrafskih taksa ili u najmanju ruku znatno smanjenje tih taksa.

Deo IV

IZVRŠENJE KONVENCIJE

Odeljak I

OPŠTE ODREDBE

Društva i organizacije za pomoć

Član 142.

Ukoliko to dopuštaju mere koje bi one smatrale neophodnim radi zaštite svoje bezbednosti ili svake druge opravdane potrebe, sile koje drže zaštićena lica ukazivaće najbolji prijem verskim organizacijama, društvima za pružanje pomoći, ili svakoj drugoj organizaciji koja bi pritekla u pomoć zaštićenim licima. One će njima, kao i njihovim uredno akreditovanim delegatima, pružati sve potrebne olakšice radi posećivanja zaštićenih lica, raspodele pomoći, materijala svakog porekla namenjenog prosvetnim, rekreacionim ili verskim ciljevima, ili da im pomognu u organizovanju upotrebe slobodnog vremena u krugu mesta interniranja. Navedena društva i organizacije mogu biti osnovana bilo na teritoriji Sile koja drži zaštićena lica, bilo u nekoj drugoj zemlji, a mogu biti i međunarodnog karaktera.

Sila koja drži zaštićena lica može da ograniči broj društava i organizacija čiji su predstavnici ovlašćeni da rade na njenoj teritoriji i pod njenim nadzorom, pod uslovom međutim da takvo ograničenje ne ometa ukazivanje stvarne i dovoljne pomoći svim zaštićenim licima.

Poseban položaj Međunarodnog komiteta crvenog krsta u ovoj oblasti ima se u svako dobra priznavati i poštovati.

Nadzor Sile zaštitnice

Član 143.

Predstavnici ili delegati Sile zaštitnica ovlašćeni su da posećuju sva mesta gde se nalaze zaštićena lica, naročito mesta interniranja, mesta gde izdržavaju zatvor i gde rade.

Oni će imati pristupa u sve prostorije koje koriste zaštićena lica i moći će s njima razgovarati bez prisustva svedoka, posredstvom tumača, ako je to potrebno.

Te se posete mogu zabraniti samo iz neophodnih vojnih potreba i samo izuzetno i privremeno. Broj i trajanje tih poseta ne mogu se ograničiti.

Predstavnici i delegati Sile zaštitnica ima se ostaviti puna sloboda u pogledu izbora mesta koja oni žele da posete. Sila koja drži zaštićena lica ili okupirajuća Sila, Sila zaštitnica i, eventualno, Sila čiji su pripadnici lica koja treba posetiti mogu se sporazumeti da se zemljacima interniranih lica dopusti da učestvuju u posetama.

Iste povlastice uživaće i delegati Međunarodnog komiteta crvenog krsta. Naimenovanje tih delegata biće uslovljeno odobrenjem Sile pod čijom se vlašću nalaze teritorije na kojima oni treba da vrše svoju delatnost.

Upoznavanje stanovništva sa odredbama Konvencije

Član 144.

Visoke strane ugovornice obavezuju se da u svojim zemljama vrše, za vreme mira kao i za vreme rata, što je moguće šire upoznavanje stanovništva sa tekstom ove konvencije, i naročito da proučavanje njenih odredaba unesu u programe vojne nastave a, po mogućstvu, i građanske nastave, kako bi s načelima Konvencije bilo upoznato celokupno stanovništvo.

Građanske, vojne, policijske ili druge vlasti koje, za vreme rata, nose odgovornost prema zaštićenim licima, moraju imati tekst Konvencije i biti posebno obučene u poznavanju njenih odredaba.

Razmena prevoda Konvencije i propisa o njoj primeni

Član 145.

Visoke strane ugovornice dostavljajuće jedna drugoj preko Švajcarskog federalnog veća, a za vreme neprijateljstva, posredstvom Sile zaštitnica, zvanične prevode ove konvencije, kao i zakone i pravilnike koje bi one donele u cilju da obezbede njenu primenu.

Kažnjavanje za povredu Konvencije

Član 146.

Visoke strane ugovornice obavezuju se da će preduzeti svaku zakonodavnu meru potrebnu radi proisivanja odgovarajućih krivičnih sankcija protivu lica koja su izvršila, ili koja su izdala naređenje da se izvrši koja od teških povreda ove konvencije određenih u sledećem članu.

Svaka Strana ugovornica biće dužna da pronalazi lica osumnjičena da su izvršila, ili da su naredila da se izvrši koja od teških povreda, i ona će biti obavezna da ih izvede pred svoje sopstvene sudove, bez obzira na njihovo državljanstvo. Ona će isto tako moći, ako to više voli, a prema uslovima predviđenim u njenom sopstvenom zakonodavstvu, da ih preda na suđenje kojoj drugoj Strani ugovornici zainteresovanoj u sudskom gonjenju, ukoliko ta Strana ugovornica raspolaže dovoljnim dokazima protiv pomenutih lica.

Svaka Strana ugovornica preduzeće potrebne mere u cilju suzbijanja dela protivnih odredbama ove konvencije, a koja ne predstavljaju teške povrede određene u sledećem članu.

Okrivljeni će u svakoj prilici uživati garantije postupka i slobodne odbrane, koje ne smeju biti manje od onih koje su predviđene u članu 105. i sledećim članovima Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. o postupanju sa ratnim zarobljenicima.

Teške povrede

Član 147.

Teške povrede koje se imaju u vidu u prethodnom članu jesu povrede koje obuhvataju jedno od sledećih dela, ako su ona izvršena protiv lica ili dobara koje štiti Konvencija: hotimično ubistvo, mučenje ili nečovečno postupanje, podrazumevajući tu i biološke opite, namerno prouzrokovanje velikih patnji ili nanošenje ozbiljnih povreda telu ili zdravlju, nezakonita progonstva i preseljenja, protivzakonita zatvaranja, prisiljavanje zaštićenog lica da služi u oružanim snagama neprijateljske Sile, ili njegovo lišavanje prava da bude redovno i nepristrasno suđeno prema odredbama ove konvencije, uzimanje talaca, uništavanje i prisvajanje imovine koje nije opravdano vojnim potrebama i koje se vrši u velikom obimu na nedopušten i samovoljan način.

Odgovornost Strana ugovornica

Član 148.

Nijedna Strana ugovornica ne može osloboditi samu sebe, niti drugu Stranu ugovornicu odgovornosti koju je ona sama ili ta druga Strana ugovornica na sebe navukla usled povreda predviđenih u prethodnom članu.

Istraga - postupak

Član 149.

Na zahtev jedne Strane u sukobu, mora se, povodom svake navedene povrede Konvencije, otvoriti istraga, na način koji će utvrditi zainteresovane Strane.

Ako sporazum o postupku istrage nije postignut, Strane će se sporazumeti da izaberu arbitra koji će odlučiti o postupku koji se ima primeniti.

Pošto se povreda ustanovi, Strane u sukobu će je otkloniti i suzbiti u najkraćem mogućem roku.

Odeljak II

ZAVRŠNE ODREDBE

Jezici teksta Konvencije

Član 150.

Ova konvencija je sastavljena na francuskom i na engleskom jeziku. Oba teksta su podjednako autentična.

Švajcarsko federalno veće postaraće se da se izrade zvanični prevodi Konvencije na ruskom i na španskom jeziku.

Potpisivanje

Član 151.

Ova konvencija, koja će nositi današnji datum, može, do 12. februara 1950, biti potpisana u ime Sila predstavljenih na Konferenciji koja je otpočela rad u Ženevi 21. aprila 1949.

Ratifikacija

Član 152.

Ova konvencija biće ratifikovana što je pre moguće a instrumenti ratifikacije deponovaće se u Bernu.

O deponovanju svakog instrumenta ratifikacije sastaviće se zapisnik čiji će overeni prepis Švajcarsko federalno veće dostaviti svim Silama u čije ime Konvencija do tada bude potpisana ili čije pristupanje do tada bude notifikovano.

Rok i uslovi stupanja na snagu

Član 153.

Ova konvencija stupiće na snagu šest meseci posle deponovanja najmanje dva instrumenta ratifikacije.

Posle toga, ona će za svaku Visoku stranu ugovornicu stupiti na snagu po isteku šest meseci posle deponovanja njenog instrumenta ratifikacije.

Odnos prema Haškom pravilniku

Član 154.

U odnosima između Sila vezanih Haškom konvencijom o zakonima i običajima rata na kopnu, bilo da se radi o Konvenciji od 29. jula 1899. ili o onoj od 18. oktobra 1907, a koje Sile učestvuju u ovoj konvenciji, ova poslednja će dopunjavati glave II i III Pravilnika priloženog napred pomenutim Haškim konvencijama.

Pristupanje

Član 155.

Počev od dana njenog stupanja na snagu, ova konvencija biće otvorena za pristupanje svakoj Sili u čije ime ova konvencija nije potpisana.

Notifikacija o pristupanjima

Član 156.

Pristupanje ovoj konvenciji notifikovaće se pismenim putem Švajcarskom federalnom veću i proizvođaće svoje dejstvo po isteku šest meseci od dana prijema ove notifikacije.

Švajcarsko federalno veće obavestiće o pristupanju sve Sile u čije ime Konvencija do tada bude potpisana ili čije pristupanje do tada bude notifikovano.

Stupanja na snagu bez odlaganja

Član 157.

Situacije predviđene u članovima 2. i 3. staviće odmah u dejstvo ratifikacije koje su Strane u sukobu deponovale i pristupanja koja su notifikovale pre ili posle početka neprijateljstava ili okupacije. Saopštavanje o primljenim notifikacijama ili pristupanjima Strana u sukobu vršiće Švajcarsko federalno veće najbržim ptuem.

Otkaz Konvencije

Član 158.

Svaka od Visokih strana ugovornica slobodna je da otkáže ovu konvenciju.

Otkaz ima pismeno biti notifikovan Švajcarskom federalnom veću. Ono će notifikaciju saopštiti vladama svih Visokih strana ugovornica.

Otkaz će početi da proizvodi dejstvo godinu dana posle njegove notifikacije Švajcarskom federalnom veću. Međutim, otkaz notifikovan dok se Sila koja ga je učinila nalazi u nekom sukobu neće imati nikakvog dejstva sve dok mir ne bude zaključen i, u svakom slučaju, doklegod ne bude okončane radnje oko oslobođenja, repatriranja i nastanjenja lica zaštićenih ovom konvencijom.

Otkaz će važiti samo u odnosu na Silu koja ga je učinila. On neće imati nikakvog dejstva na obaveze koje će Strane u sukobu ostati dužne da ispunjavaju na osnovu načela međunarodnog prava koja proističu iz ustanovljenih običaja među civilizovanim narodima, iz zakona čovečnosti i iz potreba koje nalaže opšta savest.

Registrowanje kod UN

Član 159.

Švajcarsko federalno veće registrovaće ovu konvenciju kod Sekretarijata Ujedinjenih nacija. Švajcarsko federalno veće isto tako će izveštavati Sekretarijat Ujedinjenih nacija o svim ratifikacijama, pristupanjima i otkazima, koje bude primalo povodom ove konvencije.

U potvrdu čega su potpisnici, pošto su deponovali svoja odnosna punomoćstva, potpisali ovu konvenciju.

Rađeno u Ženevi, 12. avgusta 1949, na francuskom i engleskom jeziku, s tim da original ima biti deponovan u arhivi Švajcarske Konfederacije. Švajcarsko federalno veće dostaviće overen prepis Konvencije svakoj od država potpisnica, kao i državama koje budu pristupile Konvenciji.